

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Vasilisa Hošovská

Odmítnutí a vzdání se dědictví

Diplomová práce

Olomouc 2024

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Odmítnutí a vzdání se dědictví*“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 117 285 znaků včetně mezer.“

V Olomouci dne 25.3. 2024

.....
Vasilisa Hošovská

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Václavu Bednářovi, Ph.D. za ochotu, pomoc a odborné vedení při vypracování této diplomové práce. Rovněž bych ráda poděkovala své rodině, přáteli a kamarádům za jejich podporu během mého celého studia.

Obsah

Seznam zkratek.....	5
Úvod	6
1. Základní pojmy a zásady dědického práva	8
2. Odmítnutí dědictví.....	10
2.1. Historický vývoj institutu odmítnutí dědictví.....	10
2.2. Odmítnutí dědictví dle nového občanského zákoníku.....	13
2.2.1. Následky odmítnutí dědictví.....	20
2.2.2. Odmítnutí dědictví za nezletilého.....	23
2.2.3. Nemožnost odmítnutí dědictví.....	28
2.2.4. Odmítnutí dědictví s výhradou povinného dílu	30
3. Vzdání se dědictví	37
3.1. Historický vývoj institutu vzdání se dědictví	37
3.2. Vzdání se dědictví dle nového občanského zákoníku	37
3.2.1. Následky vzdání se dědictví	39
3.2.2. Vzdání se dědictví za nezletilého	41
3.2.3. Některé otázky vyvstávající ohledně institutu vzdání se dědictví.....	42
Závěr	46
Seznam použitých zdrojů.....	48
Shrnutí	52
Abstract.....	52
Klíčová slova	53
Keywords.....	53

Seznam zkratk

NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
OZ50	Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném ke dni 31. března 1964.
OZ64	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném ke dni 31. prosince 2013.
OZO	Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský, ve znění císařského nařízení 69/1916 ř. z., účinného ke dni 1. ledna 1917.
InsZ	Zákon č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

Úvod

Tato diplomová práce se zabývá dvěma instituty dědického práva, a to odmítnutím dědictví a vzdáním se dědictví. Jedná se o právní jednání, které má právo po smrti zůstavitele učinit jeho dědic, a to v jednom případě pouze dědic potenciální, a ve druhém případě již dědic jistý. Tyto instituty umožňují dědici nakládat se svým dědickým právem, kdy jejich uplatněním mu buď dědictví vůbec nenapadne, anebo může ovlivnit rozsah toho, co bude z pozůstalosti dědit. Na rozdíl od odmítnutí dědictví, které bylo upraveno již v minulosti a bylo do nového občanského zákoníku převzato jen s jistými změnami, vzdání se dědictví je institutem novým, jelikož jej dřívější občanské zákoníky neupravovaly. Odmítnutí dědictví je v naší právní úpravě zakotveno v § 1485–§ 1489 NOZ a vzdání se dědictví v § 1490 NOZ.

Cílem mé diplomové práce je nastínit historický vývoj těchto institutů, od obecného zákoníku občanského, občanských zákoníků z roku 1950 a 1964, a následně zejména rozebrat tyto instituty z hlediska jejich současné právní úpravy. V případě současné právní úpravy rozebrat nejenom jejich zakotvení v zákoně, ale také otázky, které se vyskytují v souvislosti s jejich aplikací. V případě odmítnutí dědictví se jedná zejména o otázku související s nově zakotveným právem nepominutelného dědice odmítnout dědictví s výhradou povinného dílu. Zde se vede diskuse ohledně toho, zda potomci dědice, který odmítl dědictví s výhradou povinného dílu, nastupují do uvolněného dědického podílu dle § 1635 odst. 2 NOZ na základě formální reprezentace a zda tak budou mít právo na povinný díl. Další otázkou na to navazující je, kdo by měl povinnost odmítnuvšímu dědici povinný díl vyplatit.

Vzdání se dědictví je pak upraveno pouze ustanovením § 1490 NOZ, což může vyvolávat nutnost dalšího podrobnějšího výkladu v rámci jeho aplikace. V souvislosti s tímto institutem ze zákona jasně nevyplývá, zda se dědic může vzdát dědictví ve prospěch jednoho dědice, anebo i ve prospěch dědiců několika. Dále se naskýtá otázka, zda dědic, který se dědictví vzdal ve prospěch jiného dědice, přestává být dědicem jednou provždy, nebo by se jeho účast v řízení mohla obnovit. A to ve smyslu, jestli by přestal být dědicem pouze v řízení o pozůstalosti zrovna projednávané, či by vzdání se dědictví platilo i pro případné řízení o dodatečné pozůstalosti. Ohledně druhého dědice, v jehož prospěch se dědic svého dědictví vzdal, může pak nastat otázka, zdali tento musí být také dědicem, jemuž již nepřísluší právo odmítnout dědictví, anebo otázka, zda i tento dědic se může následně dědictví vzdát.

Svou práci jsem rozčlenila do tří základních částí. První kapitola je svojí povahou spíše kapitolou úvodní. Jejím cílem je úvod do dědického práva, a to zejména do základních pojmů

a zásad dědického práva, které se v této diplomové práci budou často objevovat, a které jsou pro dané téma zásadní.

Druhá kapitola se zabývá již prvním institutem, který je tématem této diplomové práce – omítnutím dědictví. Podkapitoly se pak zaměřují jak na historický vývoj odmítnutí dědictví v OZO, OZ50 a OZ64, tak zejména na současnou právní úpravu, kdy je další pozornost věnována následkům odmítnutí dědictví, odmítnutí dědictví za nezletilého, nemožnosti odmítnout dědictví a v neposlední řadě odmítnutí dědictví s výhradou povinného dílu.

Třetí kapitola se věnuje institutu vzdání se dědictví, kdy jeho historický vývoj je v ní vymezen stručněji a hlavní pozornost je věnována jeho současné právní úpravě, jelikož se jedná o institut do naší právní úpravy nově zakotvený. V této kapitole je tak rozebrána současná úprava vzdání se dědictví a v podkapitolách se blíže zaměřuji na následky vzdání se dědictví, vzdání se dědictví za nezletilého a na některé otázky, které se vyskytují ohledně tohoto institutu.

V rámci diplomové práce vycházím z publikací, které se zabývají dědickým právem, komentářové literatury a z časopiseckých článků. Pracuji s názory jednotlivých autorů, v případě jejich nejednotnosti je mezi sebou komparuji a dále text doplňuji o názory vlastní.

Diplomová práce vychází z právního stavu ke dni 1.2. 2024.

1. Základní pojmy a zásady dědického práva

Pro možné zkoumání daného téma je nutno si nejprve vymežit základní pojmy a zásady dědického práva, ze kterých se vychází, a které se budou v této práci nejčastěji vyskytovat.

Jedním ze základních a hlavních pojmů dědického práva je osoba zůstavitele. Za zůstavitele se považuje osoba, která již zemřela, a od které se nadále odvíjí dědické nástupnictví. Pro tutéž osobu, která hodlá pro případ svého úmrtí pořídit o svém majetku, používáme označení pořizovatel.¹ Rozdíl je tedy v tom, že pořizovatel je ještě osobou žijící, zůstavitel nikoli. Dalším, velmi významným pojmem je dědic. Nový občanský zákoník ve svém § 1475 odst. 3 definuje dědice jako osobu, které náleží dědické právo.² Tato definice je však velmi široce pojata a je potřeba její specifikace. Pojem dědic je možno užít ve třech situacích, a to ve smyslu osoby, které náleží dědické právo (tzv. presumptivní či potencionální dědic), dále osoby, které svědčí dědické právo, ale která navíc již dědictví přijala či se již chovala jako dědic, a v poslední řadě ve smyslu osoby, které již soud potvrdil nabytí daného dědictví.³ Dědicem může být jak fyzická, tak právnická osoba s tím, že jím může být i zatím neexistující právnická osoba, pokud vznikne do jednoho roku od smrti zůstavitele.⁴ Dědicem dle § 1634 NOZ může být i stát, což potvrzují i mimo jiné závěry Nejvyššího soudu, který říká, že stát má při odúmrti zásadně stejné postavení jako dědic.⁵

Zůstavitel po smrti zanechává tzv. pozůstalost. Ta je dle § 1475 odst. 2 NOZ definována tak, že tvoří celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu, ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci. Dále § 495 NOZ uvádí, že jmění osoby tvoří souhrn jejího majetku a jejích dluhů.⁶ Pozůstalost tak zahrnuje nejenom aktiva zůstavitele, ale také pasiva. Zákon však připouští v řadě případů výjimku, kdy majetek přechází na dědice či jinou osobu způsobem odlišným od dědění.⁷ Od pozůstalosti je potřeba odlišit pojem dědictví, jelikož pozůstalost je pojem širšího rozsahu. Dědictví je definováno v § 1475 odst. 3 NOZ jako pozůstalost ve vztahu k dědici.⁸ Z pozůstalosti tak může vzniknout

¹ MIKEŠ, Jiří, MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo: Praktická příručka: Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního i procesního. 3 aktualizované vydání.* Praha: Linde, 2007, s. 13.

² § 1475 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

³ MUZIKÁŘ, Martin. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír. *Občanský zákoník. Komentář.* 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 1546.

⁴ § 1478 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. prosince 2009, sp. zn. 21 Cdo 4498/2008.

⁶ § 1475 a § 495 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁷ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ, Ladislav, DOBIÁŠ, Petr. *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praktická příručka.* 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022, s. 11–12.

⁸ § 1475 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

i více dědictví, pokud by měl zůstavitel dědiců více. Pokud by však byl pouze jeden dědic, pozůstalost a dědictví by mělo v podstatě stejný význam.⁹ Posledním z pojmů, které považuji za podstatné zmínit, pro zkoumání daného téma diplomové práce, je pojem dědické právo, a to v jeho subjektivním smyslu vymezeném taktéž v § 1475, v odstavci 1 NOZ. Dědické právo je dle tohoto vymezení právo na pozůstalost nebo na poměrný podíl z ní a toto právo vzniká smrtí zůstavitele dle § 1479 NOZ.¹⁰ Jedná se tak o právo určité osoby, stát se dědicem po zůstaviteli. R. Fiala současně říká, že daná definice v NOZ není přesná, jelikož dle něj není dědické právo právem na pozůstalost bez dalšího, ale pouze titulem k nabytí pozůstalosti nebo poměrného podílu z ní.¹¹

V dědickém právu, jako i v jiných právních odvětvích, existují základní zásady, které je nutno brát v potaz při výkladu právních norem. Hlavní zásadou dědického práva je zásada zachování hodnot. Tato zásada zajišťuje, aby smrtí člověka jeho práva a povinnosti nezanikaly, ale aby následně přešly na nového nositele. Tato zásada hledí směrem do budoucnosti, umožňuje nabytí těchto práv a povinností dalším generacím, což napomáhá zachování určitého kulturního postavení, hodnot a jistoty, které by byly tyto generace ztratily, kdyby smrtí zůstavitele pominuly.¹²

Další zásadou je zásada univerzální sukcese, která spočívá v tom, že na dědice přecházejí všechna aktiva, ale současně taktéž všechna pasiva zůstavitele. Práva a povinnosti tak obecně přecházejí v plném rozsahu.¹³ S tímto však souvisí další zásada, zásada svobody dědice nabytí dědictví. Dědic nemůže být nucen dědictví přijmout. Dědic má možnost výběru, a je proto vyžadováno projevení jeho vůle, zda se dědicem stát chce, či ne.¹⁴ Obecně se vychází z toho, že dědic dědictví chce, ale v případě, že by tomu tak nebylo, NOZ dává dědici určité možnosti – zřeknutí se dědictví (§ 1484 NOZ), a dále odmítnutí dědictví (§ 1485 an. NOZ) a vzdání se dědictví (§ 1490 NOZ), které budou předmětem této práce.

Dalšími zásadami, které se v dědickém právu uplatňují, jsou například zásada volnosti zůstavitele ve volbě dědice, zásada rovnosti a zásada ingerence veřejné moci.¹⁵

⁹ MUZIKÁŘ, Martin. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír. *Občanský zákoník. Komentář. 2.* vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 1549.

¹⁰ § 1475 a § 1479 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹ FIALA, Roman. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský zákoník IV: Dědické právo (§ 1475–1720): Komentář. 2.* vydání. Praha: C.H. Beck, 2022, s. 4.

¹² TILSCH, Emanuel. *Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní. Část I.* Praha: Sborník věd právních a státních, 1905, s. 12–13.

¹³ FIALA, Roman. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský zákoník IV: Dědické právo (§ 1475–1720): Komentář. 2.* vydání. Praha: C.H. Beck, 2022, s. 2.

¹⁴ MUZIKÁŘ, Martin. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír. *Občanský zákoník. Komentář. 2.* vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 1546.

¹⁵ Tamtéž, s. 1545–1546.

2. Odmítnutí dědictví

Institut odmítnutí dědictví je jedním ze způsobů, jak se dědic může z dědictví vyloučit. Dědické právo vzniká smrtí zůstavitele, a to i přesto, že sám dědic by o tomto nevěděl, jelikož zákon počítá více s tím, že je dědictví přijímáno, než odmítáno. Z toho důvodu má tento potenciální dědic právo na to, aby se rozhodl, zdali dědictví přijmout chce, či nikoli. Po smrti zůstavitele má tak právo dědictví odmítnout. Odmítne-li platně dědictví, hledí se na něj, jako by dědictví nikdy nenabyl. Jedná se o jedinou možnost potencionálního dědice, jak se zbavit odpovědnosti za dluhy zůstavitele a povinností dědici vyplývajících, a to zcela.¹⁶ Tento institut tak vychází ze základní zásady dědického práva – zásady svobody dědice nabýt dědictví.¹⁷

2.1. Historický vývoj institutu odmítnutí dědictví

Odmítnutí dědictví má v naší právní úpravě již dlouhou tradici. Tento institut byl zahrnut do úpravy soukromého práva v OZO, OZ50 i OZ64. Odmítnutí dědictví nebylo opomenuto ani Vládním návrhem OZ z roku 1937.

Obecný zákoník občanský byl vyhlášen 1. června 1811 císařským patentem č. 946/1811 Sb. z. s. a účinnosti nabyl 1. ledna 1812. Tento zákoník, celým názvem Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten deutschen Erbländer des österreichischen Monarchie, byl platný pro všechny země rakouského císařství, mimo země uherské. Po vzniku Československa byl OZO do československého práva recipován zákonem č. 11/1918 Sb.¹⁸ To však vedlo k teritoriálnímu právnímu dualismu, kdy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku platil tento OZO, naproti tomu na Slovensku a v Podkarpatské Rusi platilo uherské právo.¹⁹

Podle obecného zákoníku občanského smrtí zůstavitele vznikla tzv. ležící pozůstalost, což znamenalo, že se dědictví okamžikem zůstavitelovy smrti nenabývalo. Ležící pozůstalost představovala samostatný majetkový soubor *sui generis*, tedy veškerý majetek zůstavitele, který sám o sobě odpovídal za dluhy a odkazy, a to až do doby odevzdání. Jednalo se o majetek

¹⁶ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ, Ladislav, DOBIÁŠ, Petr. *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022, s. 234–235.

¹⁷ MUZIKÁŘ, Martin. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 1546.

¹⁸ HORÁK, Ondřej. In: MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117*. Praha: Leges, 2013, s. XXXIX.

¹⁹ ELIÁŠ, Karel. In: ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008. I. Svazek, § 1–487*. Praha: Linde, 2008, s. 14.

dědicům známý, ale taktéž o ten, který by se případně objevil v budoucnu.²⁰ OZO byl postaven na principu adičním, a proto dědici vzniklo právo na to vyjádřit se, jestli dědictví jemu náležející přijmout chce, nebo jej případně odmítnout, což vychází z § 799 OZO.²¹ Za účelem přijetí pozůstalosti byli tak dědici soudem vyzváni, aby podali dědické přihlášky.²² Samotné odmítnutí dědictví je poté upraveno v § 805 OZO, které uvádí, že „*Kdo práva svá sám může spravovati, má na vůli, dědictví buď bez výminky, anebo s výhradou svrchu jmenovaného opatření právního ujmouti nebo se ho i vzdáti. Poručníci a kurátoři šetřiti mají toho, co na místě náležitěm nařízeno (§ 233).*“²³ Aby odmítnutí dědictví mohlo vyvolat právní následek, musely být splněny určité podmínky. Odmítnutí dědictví muselo být učiněno vůči pozůstalostnímu soudu, až po smrti zůstavitele, dědicem svéprávným, kdy dědictví nemohlo být odmítnuto pouze z části nebo podmíněně.²⁴ Odmítnutí mohlo být prosté nebo spojené s prohlášením, že uprázdněný podíl má připadnout určité osobě. Prosté odmítnutí by mělo za následek, že jeho potencionální podíl by připadl tomu, kdo by jej dostal, pokud by odmítnuvší dědic vůbec nebyl. U druhého případu by podíl dostal ten, koho by odmítnuvší dědic označil a jednalo by se o darování.²⁵ Odmítnutí dědictví se poté stalo učiněním vůči pozůstalostnímu soudu platným a způsobilo zánik dědického práva. Ve chvíli, co jej soud pravomocným usnesením přijal, již nemohlo být odvoláno.²⁶ Dále bylo třeba odlišit institut odmítnutí dědictví od institutu zřeknutí se dědictví upraveného v § 551 OZO, ke kterému bylo potřeba učinění smlouvy mezi zůstavitelem a budoucím dědicem.²⁷

Ve Vládním návrhu OZ z roku 1937 bylo dědické právo upraveno počínaje Hlavou 15. Hlava 24. poté upravovala přechod pozůstalosti na dědice a v § 624 bylo o odmítnutí dědictví stanoveno, že: „*Dědictví lze odmítnouti prohlášením na soudu. Odmítnutí nelze již odvolati. Ostatně platí o odmítnutí obdobně §§ 617 a 618.*“²⁸ Zmíněné dva další paragrafy stanovily, že odmítnutí dědictví mohlo být učiněno až po smrti zůstavitele a odmítnutí pouze z části,

²⁰ ŠEŠINA, Martin. In: BÍLEK, Petr, ŠEŠINA, Martin. *Dědické právo v předpisech let 1925–2001. Zákony s poznámkami*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 3.

²¹ KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské: Právo dědické*. III. doplněné vydání. Praha: Všeherd, 1937, s. 6.

²² SCHELLEOVÁ, Ilona, SCHELLE, Karel. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde, 2013, s. 30.

²³ § 805 Císařského patentu č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský, ve znění císařského nařízení 69/1916 ř. z., účinného ke dni 1. ledna 1917.

²⁴ KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské: Právo dědické*. III. doplněné vydání. Praha: Všeherd, 1937, s. 79.

²⁵ ŠTAJGR, František. In: ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl třetí (§§ 531 až 858.)*. Praha: V. Linhart, 1936, s. 530–531.

²⁶ ŠEŠINA, Martin. In: BÍLEK, Petr, ŠEŠINA, Martin. *Dědické právo v předpisech let 1925–2001. Zákony s poznámkami*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 14.

²⁷ Tamtéž, s. 15.

²⁸ *Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník z roku 1937* [online]. Digi.law.muni.cz. Dostupné z: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/7035>.

podmíněně či doložením času by nemělo právní následky.²⁹ Tento návrh občanského zákoníku však přijat nakonec nebyl, a byl přijat až Občanský zákoník z roku 1950.

Občanský zákoník z roku 1950, jako zákon 141/1950 Sb., byl přijat 25. října 1950 s účinností od 1. ledna 1951. Dědické právo upravoval v části páté, a to v §§ 509–651.³⁰ OZ50 úpravu dědického práva podstatně zjednodušil. Největší změnu, kterou můžeme spatřit bylo zrušení institutu ležící pozůstalosti, což vychází z § 509, který stanovil, že se dědictví nabývá smrtí zůstavitele.³¹ V případě odmítnutí dědictví však zákonodárce tento institut převzal současně s některými dalšími instituty dědického práva, a to právě z důvodu jejich významnosti a toho, že se staly již nedílnou součástí právního řádu a společnosti.³² Odmítnutí dědictví je v OZ50 rozděleno do §§ 517–521, kde jsou stanoveny podmínky pro řádné odmítnutí – výslovným prohlášením, učiněným vůči soudu písemně nebo ústně do protokolu, do jednoho měsíce ode dne, kdy byl o svém dědickém právu dědic úředně zpraven. Stejně jako u OZO, pokud by dědic odmítl dědictví jen z části anebo by k prohlášení připojil jiné podmínky či výhrady, odmítnutí dědictví by nemělo žádné účinky a hledělo by se na něj, jako by dědictví neodmítl. Řádné odmítnutí či prohlášení, že dědictví neodmítá bylo pak neodvolatelné.³³

OZ50 byl následně, až na několik málo výjimek, zrušen Občanským zákoníkem z roku 1964. Ten byl přijat 26. února 1964 s účinností od 1. dubna 1964 jako zákon č. 40/1964 Sb. Dědické právo v něm bylo upraveno v části sedmé pod názvem „Dědění“, která obsahovala 28 paragrafů.³⁴ Z právní úpravy OZ50 bylo převzato zejména to, že se dědictví nabývalo dnem smrti zůstavitele. To tedy vyžadovalo aktivní projev potencionálního dědice k tomu, aby dědictví nenabyl – odmítnutím dědictví. V právní úpravě nastalo však i několik změn, které měly v dědickém právu velký význam. Bylo tomu například zrušení institutu zřeknutí se dědictví smlouvou se zůstavitelem. Tímto právní úprava OZ64 neumožňovala jiný způsob nakládání dědice s dědictvím, mimo odmítnutí dědictví.³⁵ Institut odmítnutí dědictví byl upraven v §§ 463–468. Podmínky pro platné odmítnutí byly podobné těm upraveným v OZ50,

²⁹ Tamtéž.

³⁰ HORÁK, Ondřej. In: MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117*. Praha: Leges, 2013, s. XLIII.

³¹ SCHELLEOVÁ, Ilona, SCHELLE, Karel. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde, 2013, s. 33.

³² ŠEŠINA, Martin. In: BÍLEK, Petr, ŠEŠINA, Martin. *Dědické právo v předpisech let 1925–2001. Zákony s poznámkami*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 106.

³³ § 517–521 zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném ke dni 31. března 1964.

³⁴ BÍLEK, Petr. In: BÍLEK, Petr, ŠEŠINA, Martin. *Dědické právo v předpisech let 1925–2001. Zákony s poznámkami*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 123.

³⁵ MUZIKÁŘ, Ladislav. In: ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008. I. Svazek, § 1–487*. Praha: Linde, 2008, s. 1151–1152.

a tedy – odmítnutí ústním prohlášením u soudu nebo písemným prohlášením soudu zaslaným, a to do jednoho měsíce, kdy byl o právu dědictví odmítnout a případných následcích soudem vyrozuměn. Shodně i to, že by k odmítnutí dědic připojil výhrady, podmínky či jej učinil jen z části, vyvolalo neúčinnost odmítnutí dědictví. Platné odmítnutí bylo poté neodvolatelné.³⁶ Dle OZ64 potencionální dědic, který svým chováním dal najevo, že dědictví odmítnout nechce, nemohl již odmítnutí učinit. Pokud tak činil úkony, které může činit jen dědic, dal tím mlčky najevo, že se za dědice považuje. Toto bylo označováno jako *gestio pro herede*.³⁷

Odmítnutí dědictví tak mělo své místo ve všech těchto právních úpravách, což svědčí o jeho důležitosti ve společnosti a právní úpravě. Zejména jako účinný nástroj pro vyloučení dědice z dědictví po smrti zůstavitele, a to z jakéhokoli důvodu, který jej k tomu vede.

2.2. Odmítnutí dědictví dle nového občanského zákoníku

Institut odmítnutí dědictví je v novém občanském zákoníku zakotven v §§ 1485–1489, kdy nová právní úprava vychází z té obsažené v OZ64. Dle důvodové zprávy hlavní snahou bylo přinést do nového zakotvení vhodnější systematickou úpravu. Ta je tedy téměř shodná, jako v OZ64, nicméně se zde objevuje i několik dílčích změn.³⁸

Odmítnutí dědictví je jednostranné právní jednání, kterým potencionální dědic projevuje svoji vůli. Je to tak právní jednání ve formě konání, kdy dědic výslovně prohlašuje, že dědictví odmítá. NOZ ve svém § 1485 odst. 1 výslovně stanovuje, na rozdíl od OZ64, že právo odmítnout dědictví má dědic až po smrti zůstavitele.³⁹ Právní úprava nečiní potencionálnímu dědici žádné větší překážky v tom, aby dědictví odmítl, s výjimkou smluvního dědice, v případě vyloučení odmítnutí dědictví v dědické smlouvě.⁴⁰

Dědic musí být soudem vyrozuměn o jeho dědickém právu a možnosti dědictví odmítnout. To stanovuje § 164 odst. 1 zákona o zvláštních řízeních soudních, který říká: *„Nebylo-li řízení zastaveno podle § 153 nebo 154, soud usnesením vyrozumí každého, o němž lze mít podle dosavadních výsledků řízení za to, že je zůstavitelovým dědicem, o jeho dědickém právu a poučí ho o tom, že může dědictví odmítnout, a jaké jsou náležitosti a následky odmítnutí*

³⁶ § 463–468 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném ke dni 31. prosince 2013.

³⁷ MUZIKÁŘ, Ladislav. In: ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008. 1. Svazek, § 1–487*. Praha: Linde, 2008, s. 1161.

³⁸ ELIÁŠ, Karel. In: ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 610–611.

³⁹ KONDROVÁ, Martina. Odmítnutí dědictví, zřeknutí se dědického práva a vzdání se dědictví jako staronové instituty dědického práva po rekonstrukci. *Ad Notam*. 2014, roč. 20, č. 1, s. 5–11.

⁴⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. § 1485 odst. 1: *„Dědic má právo po smrti zůstavitele dědictví odmítnout; smluvní dědic však jen, pokud to není dědickou smlouvou vyloučeno.“*

*dědictví.*⁴¹ Nejvyšší soud k tomu dodává: „*V úvahu přicházejícímu dědici se musí od soudu (soudního komisaře) dostat poučení o náležitostech, o způsobu a o účincích odmítnutí či neodmítnutí dědictví tak, aby mu bylo zřejmé, co je smyslem a účelem takového právního úkonu a jaká situace nastane ohledně dědického podílu, který se uvolní v případě, že dědické právo (dědictví) odmítne.*“⁴² Usnesení soudu tak musí splňovat 4 základní obsahové náležitosti řádného vyrozumění. První náležitostí je sdělení, že daná osoba je povolána dědit, kdy je nutno uvést taktéž právní důvod dědění, tedy jestli podle závěti, dědické smlouvy či dědické posloupnosti. Druhou náležitostí je poučení o tom, že je možné dědictví odmítnout v zákonem stanovené lhůtě a že může i před uplynutím této lhůty prohlásit, že dědictví neodmítá. Pokud by dědicem byl potomek zůstavitele, tak navíc i to, že může dědictví odmítnout s výhradou povinného dílu. Třetí obsahovou náležitostí vyrozumění soudem je poučení o náležitostech odmítnutí dědictví, které zajistí, že odmítnutí bude vyvolávat právní účinky. Poslední obsahovou náležitostí je pak poučení dědice o případných následcích odmítnutí dědictví. Potencionální dědici by měli být takto vyrozuměni co nejdříve, a to z důvodu, aby zjišťování konečných dědiců po zůstaviteli netrvalo příliš dlouho a neodkládalo to další postup v řízení.⁴³

Dle § 165 odst. 1 ZŘS usnesení o vyrozumění dědice o jeho dědickém právu soud přítomným osobám vyhlásí a doručovat se jim již nemusí. Ostatním osobám, které nebyly přítomny, se usnesení doručuje. Toto usnesení je doručováno do vlastních rukou, a to podle § 126 odst. 1 písm. c) ZŘS. Dle stejného paragrafu, odst. 2, je v tomto případě náhradní doručení vyloučeno. V případě, že by se usnesení nepodařilo doručit na adresu jeho bydliště nebo místa pobytu, považovala by se taková osoba za dědice neznámého pobytu (§ 165 odst. 2 ZŘS).⁴⁴ Ústní vyrozumění soudem bývá v praxi více preferovaným způsobem, jak potenciálního dědice poučit o jeho dědickém právu. Dědic tak může být přímo na místě poučen o případných následcích svého odmítnutí, může mu být sděleno, kdo další přichází v úvahu, jako dědic, kdo by mohl nastoupit na jeho místo, v případě, že by dědictví odmítl apod.⁴⁵ Dle mého názoru je ústní vyrozumění ve většině případů lepší variantou, protože je tak větší pravděpodobnost, že se dědic rozhodne lépe, než když by byl vyrozuměn a poučen písemně,

⁴¹ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. prosince 2011, sp. zn. 21 Cdo 2149/2009.

⁴³ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ, Ladislav, DOBIÁŠ, Petr. *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praktická příručka.* 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022, s. 554–556.

⁴⁴ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁵ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ, Ladislav, DOBIÁŠ, Petr. *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praktická příručka.* 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022, s. 556.

jelikož by si nemusel uvědomit všechny případné možnosti, které by mu při osobním poučení mohly být sděleny a dovysvětleny.

Jiná situace je poté v případě dědice neznámého či neznámého pobytu. Těmto osobám soud jmenuje usnesením, pro řízení o pozůstalosti, opatrovníka. To stejné platí i pro dědice, jemuž se vyrozumění nepodařilo doručit (§ 120 ZŘS). Tyto osoby jsou o jejich dědickém právu vyrozumívány prostřednictvím vyhlášky, která se doručí ostatním účastníkům, opatrovníkovi dané osoby a vyvěsí se na úřední desce soudu. Vyhláška může být v určitých případech vyvěšena taktéž prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků.⁴⁶ Notář, pověřený činností soudního komisaře, jím vydanou vyhlášku předá soudu k vyvěšení na jeho úřední desce, a to jak v listinné, tak elektronické podobě.⁴⁷ Obsahem vyhlášky musí být vyrozumění daného dědice o jeho dědickém právu, výzva, aby se přihlásil svému jmenovanému opatrovníkovi nebo soudu, stanovení lhůty, ve které se má přihlásit, a nakonec poučení dědice o případných následcích nedodržení lhůty. Tato lhůta však nesmí být kratší než 6 měsíců od vyvěšení vyhlášky na úřední desce soudu. Obsahem vyhlášky tak není vyrozumění o odmítnutí dědictví dědicem – možnosti odmítnout, nutné náležitosti a následky, jak tomu bylo v případě vyrozumění o dědickém právu dle § 164 ZŘS.⁴⁸ Vyhláška se považuje za doručenu desátým dnem po vyvěšení (§ 50 odst. 2 OSŘ) a její sejmutí z úřední desky se provede po uplynutí 30 dnů ode dne vyvěšení, jelikož se v daném případě jedná o výzvu (§ 50l odst. 2 OSŘ).⁴⁹

V případě vyrozumívání prostřednictvím vyhlášky tak mohou nastat 2 situace. První situací by bylo, pokud by se dědic do soudem určené lhůty nepřihlásil. K takovému dědici by se následně při projednávání dědictví nepřihlíželo. Pokud by se ale tento dědic přihlásil ještě před pravomocným ukončením řízení o pozůstalosti, musí s ním soud jednat jako s účastníkem řízení (§ 110 ZŘS).⁵⁰ V takovém případě by se k dědici přihlíželo, což dovodil ve svém usnesení např. Krajský soud v Brně.⁵¹ Dědici, který se však ve lhůtě nepřihlásil, dědické právo nezaniká. V tomto případě by se stále mohl domáhat svého podílu po projednání věci, a to na dědicích, kteří svůj podíl získali. Druhou možnou situací v případě vyrozumění dědice prostřednictvím vyhlášky je ta, že ten se včas přihlásí. Takového dědice je poté soud povinen informovat právě

⁴⁶ § 120, § 166 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁷ § 74 vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁸ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ, Ladislav, DOBIÁŠ, Petr. *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022, s. 545.

⁴⁹ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁰ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ, Ladislav, DOBIÁŠ, Petr. *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022, s. 546.

⁵¹ Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 24. ledna 2000, sp. zn. 18 Co 121/99.

o možnosti odmítnout dědictví, o náležitostech k řádnému odmítnutí a taktéž o případných následcích, které by se spojovaly s odmítnutím dědictví. K tomuto odmítnutí má následně dědic určenou zákonnou lhůtu, která běží od vyrozumění ohledně odmítnutí, nikoli např. ode dne uplynutí lhůty pro přihlášení se. Lhůta by taktéž nemohla běžet ode dne právní moci vyhlášky, jelikož je dědici stanovena lhůta pro přihlášení se minimálně 6 měsíců, a tudíž lhůta pro odmítnutí dědictví by skončila dříve než ta pro možné přihlášení.⁵²

V případě, že by došlo k tomu, že osoba, která má za to, že je dědicem zůstavitele, nebyla soudem o svém dědickém právu vyrozuměna, může do pravomocného skončení řízení o pozůstalosti uplatnit své právo u soudu či soudního komisaře. Tak může učinit buď písemně nebo ústně do protokolu, kdy soud nebo soudní komisař osobu následně poučí o možnosti dědictví odmítnout (§ 167 ZŘS).⁵³ Dle názoru L. Muzikáře je však toto dodatečné poučení o možnosti odmítnout dědictví zcela nadbytečné, jelikož již tím, že někdo uplatňuje své dědické právo, dává najevo, že má o dědictví zájem a přijmout jej chce, nikoli odmítnout. Podobně pak v případě, kdy má osoba za to, že dědicem zůstavitele je, ale žádné dědické právo ji evidentně nesvědčí. Muzikář by v daném případě zvolil zužující výklad a takovéto osoby by nepoučoval.⁵⁴

Poté, co bude potencionální dědic o svém právu soudem vyrozuměn, může dědictví odmítnout. NOZ v § 1487 odst. 1 stanovuje způsob, jakým může být dědictví odmítnuto. Vyžaduje se výslovné vyjádření vůči soudu. Jedná se o jednostranné právní jednání, které musí být učiněno slovně. Nelze tak odmítnout dědictví pouze konkludentně.⁵⁵ Nejvyšší soud k tomu ve svém rozhodnutí dodal: „*Obsahem prohlášení musí být nepochybný projev vůle dědice být vyloučen z dědické posloupnosti po zůstaviteli. Není nezbytné užít slov odmítám dědictví, neboť projev vůle vedoucí k odmítnutí může být vyjádřen i jinými slovy, např. nepřeji si dědit po zůstaviteli, přičemž není třeba uvádět důvody, které dědice k odmítnutí dědictví vedly.*“⁵⁶ Odmítnutí dědictví může být učiněno jak ústně do protokolu, tak i písemně. Ústní odmítnutí je v praxi více využíváno, kdy je odmítnutí zachyceno do soudního protokolu poté, co je osoba ústně vyrozuměna a poučena o svém dědickém právu a právu na to dědictví odmítnout.⁵⁷ Písemné odmítnutí dědictví pak musí splňovat obecné náležitosti stanovené v § 42 OSŘ.

⁵² ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ, Ladislav, DOBIÁŠ, Petr. *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022, s. 546–547.

⁵³ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁴ MUZIKÁŘ, Ladislav. In: MACKOVÁ, Alena, MUZIKÁŘ, Ladislav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 313–314.

⁵⁵ KITTEL, David. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 1563.

⁵⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2018, sp. zn. 24 Cdo 2832/2018.

⁵⁷ KONDROVÁ, Martina. Odmítnutí dědictví, zřeknutí se dědického práva a vzdání se dědictví jako staronové instituty dědického práva po rekodifikaci. *Ad Notam*. 2014, roč. 20, č. 1, s. 5–11.

Prohlášení je nutno učinit „vůči soudu“, což v praxi znamená většinou vůči notáři, který je soudem jmenován do funkce soudního komisaře. Je však možné toto prohlášení učinit i přímo vůči soudu, který je v dané věci věcně a místně příslušný.⁵⁸

Právo potencionálního dědice prohlásit, že dědictví odmítá je časově omezeno. Dle Nejvyššího soudu je smyslem takového omezení v podobě lhůty k prohlášení dědice, že dědictví odmítá, pouze ve vymezení hranice, po níž nastává fikce neodmítnutí (přijetí) dědictví. Dědic tak v zásadě může učinit tento projev kdykoli od smrti zůstavitele, nejpozději do konce této lhůty.⁵⁹ NOZ v § 1487 odst. 1 stanovuje dědici pro odmítnutí lhůtu jednoho měsíce ode dne, kdy byl o jeho právu odmítnout dědictví a o následcích odmítnutí vyrozuměn soudem. V návaznosti na názor vyjádřený Nejvyšším soudem ve výše citovaném rozhodnutí, odmítnout dědictví může dědic ještě předtím, než je o tomto soudem vyrozuměn. Dle Nejvyššího soudu však musí být z projevu vůle dědice zřejmé, že si je vědom všech důsledků spojených s odmítnutím dědictví a pokud by tak splněno bylo a dědic by si byl svým prohlášením jistý, považovalo by se za závazné a neodvolatelné.⁶⁰ Naproti tomu však v případě konkludentního přijetí dědictví upraveného v § 1489 odst. 2 NOZ, je nerozhodné, zda tak dědic učinil ještě předtím, než byl soudem o jeho právu odmítnout dědictví poučen a okolnost, zda si byl dědic vědom následků, které to pro něj bude mít, se při tomto nezkuávají. K následnému odmítnutí dědictví by se nepřihlíželo.⁶¹ V tomto ohledu jsou si dané situace podobné a dle mého názoru by u odmítnutí dědictví taktéž nemělo být rozhodné, jestli si byl dědic vědom všech následků s odmítnutím dědictví spojených a takto učiněné odmítnutí by mělo dědice zavazovat.

Jak jsem již výše zmiňovala, dědici neznámému či neznámého pobytu je soudem jmenován opatrovník (§ 120 ZŘS). V případě, že by se takový dědic ve lhůtě stanovené soudem nepřihlásil soudu nebo svému opatrovníkovi, k dědici by se při projednání pozůstalosti nepřihlíželo. To stanoví § 1671 odst. 1 NOZ, který následně v odst. 2. říká, že: „*Má-li neznámý dědic nebo dědic neznámého pobytu opatrovníka, nemůže opatrovník učinit prohlášení, že tento dědic dědictví odmítá, nebo že jej neodmítá, anebo přijímá.*“ Opatrovník tak nemůže za dědice odmítnout dědictví, a to z toho důvodu, že se právě jedná o právní jednání, které musí být učiněno zásadně osobním jednáním dědice. Následným nepřihlížením k dědici má být sledována jeho ochrana, jelikož jeho dědické právo jako takové nezaniká (§ 1671 odst. 1 NOZ)

⁵⁸ KITTEL, David. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír. *Občanský zákoník. Komentář. 2.* vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 1563.

⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. května 2009, sp. zn. 21 Cdo 149/2008.

⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2018, sp. zn. 24 Cdo 2832/2018.

⁶¹ KITTEL, David. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír. *Občanský zákoník. Komentář. 2.* vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 1567.

a dědic má stále možnost domáhat se svých práv k pozůstalosti žalobou dle ZŘS (§ 189 odst. 2 ZŘS).⁶²

Nově byla novým občanským zákoníkem zavedena tři měsíční lhůta pro odmítnutí dědictví v případě, že má dědic jediné bydliště v zahraničí. OZ64 poskytoval dědici pouze lhůtu 1 měsíce, kdy z důležitých důvodů soud tuto lhůtu mohl prodloužit. V § 1487 odst. 1 NOZ je taktéž stanoveno, že pokud by existovaly důležité důvody, soud by dědici lhůtu prodloužil. V tomto případě by se mohla naskytnout otázka, zda lze prodloužit pouze lhůtu jednoměsíční, nebo je možno prodloužit taktéž i tu tříměsíční. Dle mého názoru však nevidím důvod k tomu, aby se mohla prodloužit pouze lhůta jednoměsíční a znevýhodňovala se tak osoba dědice, jenž má bydliště v zahraničí. M. Kondrová se taktéž přiklání k názoru, že by se daly prodloužit obě zmíněné lhůty, a to právě i z důvodu, že ustanovení týkající se dědického práva by se měly vykládat s větší mírou ochrany těchto práv.⁶³ Nejvyšší soud se pak zabýval otázkou prodloužení lhůty z hlediska její formy, kdy došel k závěru, že: „*případné prodloužení lhůty musí být činěno výslovně (formou usnesení) a takovým způsobem, aby bylo nepochybné, kterým okamžikem tato lhůta končí; účinné prodloužení lhůty tedy není možné ze strany soudu mlčky.*“ Z toho vyplývá, že pokud v projednávané věci soud nerozhodl (tj. nevydal a nevyhlásil, resp. nedoručil usnesení) o prodloužení lhůty tak, aby bylo zřejmé, kdy lhůta končí, právo dědice na odmítnutí dědictví zaniká uplynutím původně stanovené lhůty.⁶⁴

V případě lhůty pro odmítnutí dědictví se jedná o lhůtu hmotněprávní. Je tak nutné, aby odmítnutí dědictví došlo soudu před jejím uplynutím, nikoli aby bylo do konce lhůty pouze odesláno. Pokud by soud lhůtu chtěl dědici prodloužit, musí tak učinit opět do jejího uplynutí, jelikož zmeškáním této lhůty právo odmítnout dědictví zaniká (§ 1487 odst. 2 NOZ).⁶⁵

Situaci, kdy by dědic zemřel ještě před uplynutím této lhůty řeší § 1488 NOZ: „*Zemřeli dědic před uplynutím lhůty pro odmítnutí dědictví, přechází jeho právo odmítnout dědictví na jeho dědice a nezanikne dříve, než tomuto dědici uplyne lhůta k odmítnutí dědictví i po předchozím dědici.*“⁶⁶ Dědic dědice zůstavitele je tak povinen učinit obě vyjádření, tedy vyjádření ohledně dědictví po zůstaviteli i ohledně dědictví po dědici zůstavitele. Tento postup se uplatní i v případě zániku právnické osoby. Právo odmítnout dědictví, které ještě nezaniklo,

⁶² TALANDA, Adam. Právo reprezentace po dědici neznámém a neznámého pobytu. *Ad Notam*, 2019, roč. 25, č. 2, s. 18–19.

⁶³ KONDROVÁ, Martina. Odmítnutí dědictví, zřeknutí se dědického práva a vzdání se dědictví jako staronové instituty dědického práva po rekodifikaci. *Ad Notam*. 2014, roč. 20, č. 1, s. 5–11.

⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. listopadu 2022, sp. zn. 24 Cdo 2882/2022.

⁶⁵ KINDL, Milan. In: KINDL, Milan, ROZEHNAL, Aleš a kol. *Občanský zákoník. Praktický komentář*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. s. 13.

⁶⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

tak přechází buď na dědice fyzické osoby, nebo na toho, na kterého přešlo celé jmění právnické osoby. Pokud by procesních nástupců bylo více, musí jednat všichni a jednomyslně, jinak k projevu vůle za dědice nedojde.⁶⁷ V případě, že by však došlo k situaci, že by se neshodli na tom, zda chtějí dědictví odmítnout či neodmítnout, existují názory, že by mělo platit, že pokud i jen jeden z právních nástupců po dědici zůstavitele neodmítne dědictví po zůstaviteli, dědic zůstavitele dědictví přijal a s právními nástupci zemřelého dědice by se pokračovalo v řízení.⁶⁸ To, co by zemřelý dědic zdědil po zůstaviteli by pak připadlo do jeho pozůstalosti a právní nástupce, který s přijetím nesouhlasil, může následně v řízení o pozůstalosti po dědici zůstavitele dědictví odmítnout.⁶⁹ Soud v případě smrti dědice zůstavitele pokračuje v řízení s tím, kdo své procesní nástupnictví výslovně prohlásí a prokáže.⁷⁰ V rámci prohlášení stačí, když tak učiní do protokolu u soudu (soudního komisaře). Fyzická osoba bude procesní nástupnictví dokazovat zpravidla dědickým rozhodnutím nebo potvrzením soudu o tom, že je dědicem účastníka, který ztratil způsobilost být účastníkem. Právnická osoba pak bude procesní nástupnictví prokazovat např. výpisy z veřejných rejstříků, doklady o rozdělení právnické osoby nebo o fúzi.⁷¹ Procesní nástupce musí poté přijmout takový stav řízení, jaký je v době jeho nástupu do řízení.⁷²

Výše bylo řečeno, co vše je k platnému odmítnutí dědictví potřeba, jakým způsobem je možné dědictví odmítnout a jaká jsou případná omezení, spojená s učiněním toho právního jednání po smrti zůstavitele. Je potřeba si však uvést i některé příklady toho, kdy je institut odmítnutí dědictví využíván a jaké jsou časté důvody potencionálních dědiců, k takovému prohlášení. K nejčastějším důvodům pro odmítnutí dědictví jsou důvody majetkové. Můžou to být například obavy z odpovědnosti za dluhy zůstavitele, jelikož přijetím dědictví přecházejí na dědice nejen aktiva, ale i pasiva zůstavitele. Odmítnutím dědictví se tedy dědic zbaví veškerých povinností zůstavitele. Dědici je tak většinou tento institut využíván, pokud je zůstavitel předlužen. Dalším majetkovým důvodem mohou být například obavy z nákladů

⁶⁷ KITTEL, David. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 1564.

⁶⁸ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. Svazek IV. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 67.

⁶⁹ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ, Ladislav, DOBIÁŠ, Petr. *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022, s. 237.

⁷⁰ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů. § 121: „Ztratí-li účastník v průběhu řízení o pozůstalosti způsobilost být účastníkem, soud v řízení o pozůstalosti na jeho místě pokračuje s tím, kdo u soudu do protokolu výslovně prohlásí, že je právním nástupcem tohoto účastníka, jestliže své tvrzení o přechodu práv a povinností prokáže.“

⁷¹ MUZIKÁŘ, Ladislav. In: MACKOVÁ, Alena, MUZIKÁŘ, Ladislav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 236–237.

⁷² § 107 odst. 4 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

řízení či nákladů spojených s případnými povinnostmi dědice, pokud by dědictví přijal (placení nájemného bytu zůstavitele či náklady spojené s vyklizením daného bytu a likvidací nepotřebných věcí). Další skupinu důvodů bychom mohli nazvat jako důvody morální. Ty mohou nastat v případě nějakých vztahových rozporů mezi zůstavitelem, příp. jeho rodinou, a dědicem zůstavitele. Pokud by tak potencionální dědic neměl kladné vztahy se zůstavitelem, nemusel by po něm ani chtít dědit nebo by mu to nepřišlo z morálního hlediska správné. Potom by odmítnutí dědictví mohlo vyřešit jeho situaci. Jiné možné důvody mohou spočívat dále v časovém zaneprázdnění dědice, které mu neumožňuje účastnit se pozůstalostního řízení nebo taktéž umožnění přechodu dědického práva na jiné dědice. Je však nutno říct, že dědic, který dědictví odmítl, nemůže rozhodovat o tom, komu jeho podíl připadne. Odmítnutí dědictví nelze učinit ve prospěch nějaké jiné osoby a okruh osob, kterým připadne podíl odmítnuvšího dědice je pak dán buď zákonem, závětí či dalšími okolnostmi.⁷³

2.2.1. Následky odmítnutí dědictví

V případě, že se dědic rozhodne dědictví odmítnout a učiní tak platně, nastávají pro něho v souvislosti s dědictvím určité následky. Jedním z následků, který považuji za významný a pro dědice rozhodující, je nemožnost odvolat již jednou učiněné odmítnutí dědictví. Stanovuje tak § 1489 odst. 2 NOZ v poslední větě, kde je zakotveno, že k projevu vůle, kterým dědic odvolá své prohlášení, že dědictví odmítá, nebo neodmítá, anebo že dědictví přijímá, se nepřihlíží.⁷⁴ Neplatí to tak jen v případě odmítnutí dědictví, ale taktéž v případě, že se dědic rozhodl dědictví přijmout. Neodvolatelnost prohlášení vychází taktéž z důvodové zprávy k NOZ, kdy se takovéto prohlášení ohledně dědictví považuje za konečné, a proto jej odvolat již nelze.⁷⁵

Dalším z následků odmítnutí dědictví je skutečnost, že pokud dědic dědictví odmítne, bude se na něj poté hledět, jako by nikdy neměl na dědictví nárok.⁷⁶ NOZ stanoví, že se na dědice hledí, jako by „dědictví“ nikdy nenabyl, což je terminologicky nepřesné. D. Kittel v této souvislosti zdůrazňuje, že slovem „dědictví“ se v daném případě míní „dědické právo“, jak ho definuje § 1475 odst. 1 NOZ, tedy právo na pozůstalost nebo poměrný podíl z ní. Odmítnutím dědictví tak nastane stav, jako by dědici nikdy žádné právo na pozůstalost

⁷³ MUZIKÁŘ, Ladislav. In: ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008. 1. Svazek, § 1–487.* Praha: Linde, 2008, s. 1152.

⁷⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁵ ELIÁŠ, Karel. In: ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem.* Ostrava: Sagit, 2012, s. 610.

⁷⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. § 1486: „Odmítne-li dědic dědictví, hledí se na něho, jako by dědictví nikdy nenabyl.“

nevzniklo.⁷⁷ Dřívější právní teorie hleděla na odmítnuvšího dědice ve smyslu, že se smrti zůstavitele nedožil, což potvrzuje i rozhodnutí Krajského soudu v Praze.⁷⁸ Podle současné právní úpravy dědické právo dědici vzniklo, ale v důsledku jeho odmítnutí následně zaniklo, a to se zpětnou účinností ke dni smrti zůstavitele. Nastala tak právní fikce, že právo dědici nikdy nevzniklo, stejně jako by nevzniklo, pokud by zemřel dříve než zůstavitel.⁷⁹ Stejně se hledí na odmítnuvšího dědice v řízení o dodatečném projednání dědictví ohledně nově najevo vyšlého majetku. Prohlášení o odmítnutí dědictví se totiž vztahuje na celé dědictví po zůstaviteli, tedy i na majetek nově objevený, což potvrzuje ve svém rozhodnutí i Nejvyšší soud.⁸⁰

Uplatněním tohoto institutu ztrácí dědic právo na majetek v pozůstalosti, ale současně se zbaví své případné povinnosti hradit dluhy po zůstaviteli. V případě, že by mu byly pořízením pro případ smrti uloženy nějaké povinnosti, odmítnutím dědictví by se jich mohl taktéž zbavit – mohlo by se jednat například o vydání odkazů.⁸¹

Pokud by tak došlo k odmítnutí dědictví potenciálním dědicem, na jeho místo by nastoupil dědic jiný. Tímto dědicem se stane jiná osoba podle toho, co povolávalo odmítnuvšího dědice k dědění – dědická smlouva, závěť, zákon či to, že se jednalo o nepominutelného dědice. V případě smluvního dědice, který možnost odmítnutí dědictví má, na jeho místo by nastoupil náhradník. Náhradník musel být v dědické smlouvě ujednán. Pokud není žádného náhradníka, přiroste uvolněný podíl odmítnuvšího dědice dědicům závětním, pokud byli všichni povoláni rovným dílem, nebo všeobecným výrazem znamenajícím rovné podělení podle § 1504 NOZ. V případě zanechání každému dědici jen určitého dědického podílu, dědici by dle § 1505 odst. 1 NOZ právo na přírůstek neměli, a proto by uvolněný dědický podíl připadl dědicům zákonným.⁸²

Při odmítnutí dědictví dědicem závětním by určení jiného dědice probíhalo podobně. Jednalo by se opět buď o náhradníka, a v případě jeho neexistence by se zkoumalo, zdali ostatní závětní dědici byli povoláni dle § 1504 NOZ rovným dílem. Pokud ano, uvolněný podíl by jim přirostl poměrně. Pokud ne, přirostl by závětním dědicům, kteří byli povoláni bez určení podílu (dle § 1505 odst. 2 NOZ). V případě, že by nebyla splněna ani jedna z těchto podmínek,

⁷⁷ KITTEL, David. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 1562.

⁷⁸ Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 31. ledna 1955, sp. zn. 13 Co 30/95.

⁷⁹ FIALA, Roman. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský zákoník IV: Dědické právo (§ 1475–1720): Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2022, s. 47.

⁸⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. května 2004, sp. zn. 30 Cdo 839/2003.

⁸¹ KITTEL, David. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 1562.

⁸² FIALA, Roman. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský zákoník IV: Dědické právo (§ 1475–1720): Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2022, s. 47.

postupovalo by se ohledně uvolněného podílu odmítnuvšího dědice dle intestátní – zákonné posloupnosti.⁸³

Odmítne-li dědictví zákonný dědic, budou dědit ti, kteří jsou na jeho místo povoláni podle zásady reprezentace dle § 1635 odst. 2, § 1637 odst. 2 a § 1640 odst. 2 NOZ. V ostatních případech by uvolněný dědický podíl přirostl ostatním dědicům, kteří jsou v jeho dědické třídě a pokud by v dané dědické třídě byl odmítnuvší dědic sám, nastoupí na jeho místo dědici vyšší dědické třídy. V případě odmítnutí dědictví všemi smluvními, závětními i zákonnými dědici, dědici by se stali následně odkazovníci podle poměru hodnoty svých odkazů, což zakotvuje § 1633 odst. 1 NOZ. Pokud by nebyl ani žádný odkazovník, dědictví by připadlo na stát, který se v tomto případě považuje za zákonného dědice (§ 1634 NOZ).⁸⁴

Odmítnutí dědictví nepominutelným dědicem bude následně věnována zvláštní část této diplomové práce.

Může dokonce nastat situace, kdy by došlo k souběhu dědických titulů. Osoba, které svědčí dědické právo ze zákonné dědické posloupnosti, by mohla být k dědění povolána současně poručením pro případ smrti – závětí či dědickou smlouvou. Tuto situaci řeší NOZ v § 1702, který říká: *„Dědic se nemůže zprostit povinnosti založené mu poručením pro případ smrti odmítnutím dědictví z tohoto poručení s tím, že uplatní své právo jako dědic ze zákona. Může se stát dědicem z poručení pro případ smrti, nebo dědictví odmítnout.“*⁸⁵ Důvodem tohoto omezení je zabránit osobě odmítnout dědictví z poručení pro případ smrti kvůli toho, aby se vyhýbala povinností splnit nařízení stanovená zůstavitelem. Pokud by tak dědic mohl odmítnout dědictví z poručení pro případ smrti, a následně by se stal dědicem na základě zákonné dědické posloupnosti, nevztahovaly by se na něj zůstavitelem stanovené podmínky, doložený čas nebo uložený příkaz. To by pro dědice představovalo značně výhodnější postavení, kterého by mohl záměrně zneužít. V případě jeho odmítnutí dědictví ze závěti nebo dědické smlouvy, tak nastává následek stanovený v § 1486 NOZ, i ve vztahu k dědění podle zákonné dědické posloupnosti.⁸⁶ V tomto případě má dědic pouze 2 možnosti, jak se rozhodnout – stát se dědicem z poručení pro případ smrti, nebo dědictví odmítnout. Nejvyšší soud ve své zprávě uvedl k ustanovení § 467 OZ64, že: *„Ustanovení § 467 o. z. o tom, že prohlášení o odmítnutí či neodmítnutí dědictví nelze odvolat, se týká každého takového*

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ ŠEŠINA, Martin, MUŽIKÁŘ, Ladislav, DOBIÁŠ, Petr. *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022, s. 244.

⁸⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁶ FIALA, Roman. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský zákoník IV: Dědické právo (§ 1475–1720): Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2022, s. 49.

*prohlášení, ať jde o dědictví z jakéhokoliv titulu. Není možno toto ustanovení obcházet tím, že dědic odmítne dědictví ze závěti a po tomto svém prohlášení pak přijme dědictví ze zákona nebo naopak.*⁸⁷ Mám za to, že tento názor je možno využít i na dnešní § 1489 odst. 2, věta 2. NOZ, stanovující neodvolatelnost takového prohlášení.

Podle názoru L. Drápala nastane odlišná situace v případě souběhu dědických titulů tehdy, svědčí-li dědici titul ze závěti i z dědické smlouvy, a to ohledně stejného podílu z pozůstalosti. To z toho důvodu, že § 1702 NOZ brání pouze k nabytí dědictví na základě zákonné dědické posloupnosti, a proto Drápal nevidí žádnou překážku v tom, aby dědic odmítl dědictví z dědické smlouvy a nabyl dědictví ze závěti, i kdyby s tím byly spojeny jiné podmínky, příkazy či doložení času. Nemohl by tak učinit pouze v situaci, kdy by odmítnutí bylo dědickou smlouvou vyloučeno.⁸⁸

2.2.2. Odmítnutí dědictví za nezletilého

Člověk se stává plně svéprávným dovršením zletilosti. Ta se nabývá dovršením osmnáctého roku věku, anebo ji člověk může nabýt jejím přiznáním nebo uzavřením manželství (§ 30 NOZ). Každý pak může před soudem právně jednat jako účastník v tom rozsahu, v jakém je svéprávný – jedná se o procesní způsobilost (§ 20 odst. 1 OSŘ).

Nezletilý, který dosud nenabyl plnou svéprávnost, nemá procesní způsobilost, a proto v řízení o pozůstalosti nemůže před soudem jednat sám za sebe jako účastník. Je tak nutné, aby byl zastoupen. Nezletilí jsou před soudem nejčastěji zastoupeni svými rodiči (zákonnými zástupci) nebo opatrovníkem. Pokud by však nastala situace, kdy by hrozil střet zájmů mezi nezletilým a jeho rodiči, popř. rodičem (nevykonává-li druhý z nich rodičovskou odpovědnost) nebo opatrovníkem, musí být nezletilému soudem jmenován pro řízení o pozůstalosti zvláštní opatrovník (§ 119 ZŘS, § 892 NOZ). Zvláštním opatrovníkem může být jmenována zpravidla osoba nezletilému blízká, případně jiná vhodná osoba (s jejich souhlasem), nebrání-li tomu zvláštní důvody. Soud může zvláštním opatrovníkem jmenovat taktéž advokáta, a to, pokud by nemohl být jmenován někdo jiný (§ 29 odst. 1 a 4 OSŘ ve spojení s § 1 odst. 2 ZŘS).

Střet zájmů může být v této souvislosti i pouze hypotetický. Může tomu tak být například v případě, že rodič a nezletilý jsou účastníky řízení a mají dědit vedle sebe podle intestátní nebo testamentární posloupnosti. Tedy na základě zákona nebo na základě závěti.⁸⁹

⁸⁷ Zpráva Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. listopadu 1975, sp. zn. Cpj 30/75.

⁸⁸ DRÁPAL, Ljubomír. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský zákoník IV: Dědické právo (§ 1475–1720): Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2022, s. 545.

⁸⁹ TALANDA, Adam, PLAŠIL, Filip. *Nezletilí a řízení o pozůstalosti. Ad Notam*, 2022, roč. 28, č. 4, s. 16–22.

Zvláštní opatrovník ustanovený nezletilému pozůstalostním soudem podle § 119 ZŘS je následně plnohodnotným hmotněprávním opatrovníkem, a proto může za nezletilého (opatrovance) činit ta právní jednání a procesní úkony, které by nezletilý v řízení před soudem mohl činit sám, pokud by měl onu procesní způsobilost.⁹⁰

Pokud by nastala situace, že by zůstavitel v závěti určil, že v případě smrti má být opatrovníkem nezletilého dítěte (které má být dědicem) ustanovena určitá osoba, nelze k tomuto přihlížet v případě, že by nezletilý měl zákonného zástupce, kterému svědčí rodičovská odpovědnost a její výkon, a u něhož onen střet zájmů nehrozí.⁹¹

Pozůstalostní soud tak musí dohlížet na to, aby nehrozil střet zájmů, a dále má postupovat v řízení tím způsobem, aby byly šetřeny zájmy nezletilého. Poskytuje tak nezletilému potřebné informace, aby si mohl vytvořit vlastní názor a ten následně sdělit (§ 20 odst. 4 ZŘS, § 100 odst. 3 OSŘ, § 867 NOZ).

Co se týká již právního jednání, které souvisí s existujícím i budoucím jměním nezletilého, je nutno zmínit zákon č. 193/2021 Sb., který v tomto případě zavedl poměrně zásadní novelizaci daného téma. Novelizace přinesla nové znění § 898 NOZ, které zakotvuje, která právní jednání provedená za nezletilého potřebují a nepotřebují souhlas soudu, a další důsledky s tím spojené. Dle důvodové zprávy k zákonu č. 193/2021 Sb. by učiněné změny měly přinést racionalizaci daného ustanovení, které bylo v minulosti terčem kritiky.⁹²

Znění prvního odstavce § 898 NOZ zůstalo beze změny. Tento odstavec stanoví že: „K právnímu jednání, které se týká existujícího i budoucího jmění dítěte nebo jednotlivé součásti tohoto jmění, potřebují rodiče souhlas soudu, ledaže se jedná o běžné záležitosti, nebo o záležitosti sice výjimečné, ale týkající se zanedbatelné majetkové hodnoty.“⁹³ Z toho vyplývá, že v běžných záležitostech ohledně jmění dítěte není potřeba souhlasu soudu k právnímu jednání učiněnému za nezletilého. Tak stejně i v případě záležitostí výjimečných, avšak týkajících se zanedbatelné majetkové hodnoty. V této souvislosti je však nutné vymezit, co to „zanedbatelná majetková hodnota“ vůbec je, jelikož zákonodárce tuto otázku blíže nespecifikuje. Základem by vždy mělo být individuální zhodnocení každého případu – zjistit okolnosti daného případu, rozsah a ocenění majetku v pozůstalosti, a to s ohledem na majetkové

⁹⁰ PLAŠIL, Filip. Aktuálně o opatrovníkům v řízení o pozůstalosti dle § 118 až 119 ZŘS. *Ad Notam*, 2016, roč. 22, č. 5, s. 11–14.

⁹¹ MUZIKÁŘ, Martin, SVOBODA, Jiří. Udělování souhlasu s právním jednáním za nezletilého v řízení o pozůstalosti. *Ad Notam*, 2015, roč. 21, č. 3, s. 7–13.

⁹² Důvodová zpráva k zákonu č. 192/2021 Sb. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁹³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

poměry dítěte i rodičů.⁹⁴ Proto nelze nastavit určitou hranici, nad kterou by se už o zanedbatelnou majetkovou hodnotu nejednalo, jelikož poměry dětí v různých situacích mohou být natolik rozdílné, že v jednom případě by hranice byla příliš vysoká, a v druhém případě zase velice nízká.⁹⁵

V odstavci druhém již k značné změně právní úpravy došlo. Před novelizací odstavec 2 zakotvoval demonstrativní výčet právních jednání, ke kterým byl souhlas soudu nutný. Po novelizaci došlo k tomu, že v odstavci 2 můžeme najít již taxativní výčet právních jednání, ke kterým by byl souhlas soudu potřebný vždy, a to bez ohledu na to, zda se jedná o běžnou záležitost či záležitost výjimečnou, ale týkající se zanedbatelné hodnoty. Zákonodárce do tohoto odstavce zařadil právní jednání podle něj nejzávažnější, jejichž schválení soudem považuje za nutné bez ohledu na jejich běžnost.⁹⁶ Taxativní výčet však nevylučuje, aby soudy posoudili nutnost souhlasu k jinému právnímu jednání podle obecného pravidla obsaženého v odstavci 1, které umožňuje soudům volnější posouzení právního jednání vzhledem k okolnostem jednotlivého případu.⁹⁷ Nově je zakotveno § 898 odst. 2 písm. c) NOZ, že souhlas soudu je vždy třeba k právnímu jednání, kterým dítě: „uzavírá dohodu dědiců o výši dědických podílů nebo rozdělení pozůstalosti, odmítá dědictví nebo prohlašuje, že nechce odkaz“. Došlo tak k vypuštění potřeby souhlasu soudu k nabývání dědictví nebo odkazu. Důvodová zpráva k tomu dodává, že tato změna reaguje na potřeby soudní praxe, jelikož se rozhodovalo i v případech, kdy ochrana nezletilého nebyla nutná a přínosná. V případě schvalování dědictví či odkazu pak byla zdůrazněna ochrana nezletilého výhradou soupisu. Zároveň však podmínka schválení soudem odmítnutí dědictví zůstává stále, a to bez ohledu na hodnotu majetku pozůstalého.⁹⁸

Dále bylo již před novelizací § 898 NOZ často předmětem otázek, zda je nutno soudem schválit „neodmítnutí“ dědictví za nezletilého. Jelikož v původní verzi bylo stanoveno v demonstrativním výčtu právních jednání, které je nutno soudem schválit, pouze nabývání a odmítnutí dědictví, někteří autoři tak zastávali názor, že neodmítnutí dědictví není potřeba soudem schvalovat, jelikož se tak děje nečinností. K tomu pak dodávali, že i kdyby soud neodmítnutí dědictví neschválil, uplynutím lhůty stanovené v § 1487 odst. 2 NOZ by k přijetí

⁹⁴ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 900. Srov. MUZIKÁŘ, Martin, SVOBODA, Jiří. Udělování souhlasu s právním jednáním za nezletilého v řízení o pozůstalosti. *Ad Notam*, 2015, roč. 21, č. 3, s. 7–13.

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 192/2021 Sb. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁹⁷ BEDNÁŘ, Václav, ŠÍNOVÁ, Renáta. Vliv rozhodnutí vydaných v tzv. opatrovníckém řízení na řízení o pozůstalosti a vice versa. In: FICOVÁ, Svetlana, IVANČO, Marek, RAKOVÁ, Karin a kol. *Dědické právo v hmotnoprávních a procesnoprávních súvislostiach*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2022, s. 279.

⁹⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 192/2021 Sb. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

dědictví stejně došlo.⁹⁹ Jiní pak považovali i neodmítnutí dědictví za právní jednání, kterým je za nezletilého dědictví přijato, a to z toho důvodu, že i pasivita je projevem vůle. Jedná se tak podle nich o právní jednání, které je nutno soudem schválit.¹⁰⁰ K tomu může svědčit i to, že by bylo v rámci nutnosti poskytnout nezletilému ochranu nemyslitelné, aby neschválení soudu ohledně neodmítnutí dědictví nemělo žádný dopad a nevyvolávalo žádné právní účinky.¹⁰¹

V rámci novelizace se již přijetí dědictví nepovažuje za tak závažné právní jednání, jehož schválení soudem je nutností. Proto vystává další otázka ohledně neodmítnutí dědictví, a to, zda by se tato situace dala podřadit pod obecné pravidlo obsažené v § 898 odst. 1 NOZ a jednalo by se o nakládání s majetkem nezletilého, které není běžnou záležitostí. Jen skutečnost, že přijetím či oním neodmítnutím dědictví můžou nezletilému vzniknout negativní důsledky, je toto nutno brát v potaz, a proto ne vždy takové právní jednání bude v zájmu nezletilého. Z toho důvodu mi pak připadá rozumné přiklonit se k názoru, který nevylučuje možnost použití obecného pravidla v § 898 odst. 1 NOZ i na případy omisivního jednání (neodmítnutí) ohledně dědictví nezletilého.¹⁰²

V případě potřeby souhlasu soudu i k neodmítnutí dědictví za nezletilého je nadále nejisté, jaké právní účinky by nesouhlas opatrovnického soudu vyvolal. Talanda a Plašil ve svém článku uvedli 3 různé varianty, přicházející v úvahu. Prvním řešením by bylo přivolení opatrovnického soudu k zamýšlenému odmítnutí dědictví za nezletilého, kdy by se předešlo případným rozporům ohledně účinků vyvolaných neschválením soudem. Notář by tak zjistil stanovisko zástupce nezletilého týkající se dědictví (ohledně přijetí či odmítnutí dědictví) a zaznamenal by to do protokolu. Zástupce nezletilého by následně podal návrh opatrovnickému soudu, a to ještě před učiněním právního jednání. Autoři však u této varianty poukazují na to, že z důvodu efektivnosti soudní ochrany není důvod pro to, aby neschválení právního jednání nevyvolalo žádné účinky, jako by nastalo v tomto případě.

Druhou možností je, že neschválení neodmítnutí dědictví zástupcem nezletilého soudem bude znamenat, že nastane odmítnutí dědictví za nezletilého. Právní úprava má za úkol chránit

⁹⁹ MUZIKÁŘ, Martin, SVOBODA, Jiří. Udělování souhlasu s právním jednáním za nezletilého v řízení o pozůstalosti. *Ad Notam*, 2015, roč. 21, č. 3, s. 7–13.

¹⁰⁰ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 906–907.

¹⁰¹ TALANDA, Adam, PLAŠIL, Filip. Nezletilí a řízení o pozůstalosti. *Ad Notam*, 2022, roč. 28, č. 4, s. 16–22.

¹⁰² BEDNÁŘ, Václav, ŠÍNOVÁ, Renáta. Vliv rozhodnutí vydaných v tzv. opatrovnickém řízení na řízení o pozůstalosti a vice versa. In: FICOVÁ, Svetlana, IVANČO, Marek, RAKOVÁ, Karin a kol. *Dědičské právo v hmotnoprávných a procesnoprávných súvislostiach*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2022, s. 282–283.

zájmy nezletilého, a proto se jeví smysluplné, aby v tomto případě nastal právě opak toho, co zástupce nezletilého učinil.

Jako třetí řešení autoři uvádějí prodloužení lhůty pro odmítnutí dědictví notářem, což by znamenalo, že i v případě, že by soud neschválil neodmítnutí dědictví, zástupce nezletilého by měl ještě stále čas vyjádřit svoji vůli ohledně dědictví znovu, jelikož by mu lhůta pro odmítnutí dědictví ještě neskončila.

Talanda a Plašil se po zhodnocení všech okolností v závěru přiklání ke druhé variantě, a tedy že neschválení soudem neodmítnutí dědictví za nezletilého jeho zástupcem, by mělo znamenat odmítnutí dědictví za nezletilého.¹⁰³ Tento závěr bych považovala taktéž za nejlogičtější s ohledem na to, že pokud opatrovnický soud vydá rozhodnutí, ve kterém projeví nesouhlas s právním jednáním zástupce, nemůže nastat situace, kdy by jeho rozhodnutí v závěru žádné právní účinky nevyvolalo.

Novinku, kterou zákon č. 193/2021 Sb. přinesl, najdeme v odst. 3 § 898 NOZ. Tam je stanoveno, že: „*Je-li to v zájmu dítěte, může soud zúžit okruh právních jednání, která podléhají souhlasu soudu.*“ Jedná se o reakci na případy, kdy souhlas soudu s právním jednáním byl příliš omezující z hlediska zajištění řádné správy jmění dítěte. Záleží pak na posouzení soudu, zda je opravdu právní jednání, obsažené v odst. 2, v konkrétním případě nutno schvalovat.¹⁰⁴

Další změnou vzniklou novelizací je i následek, který by nastal, pokud by zástupce nezletilého jednal bez souhlasu soudu. V původní právní úpravě byla stanovena nicotnost takového jednání. Po novelizaci však nastala změna a v případě, že by k takovému jednání bez souhlasu soudu došlo, mohlo by být prohlášeno za neplatné. Za neplatné by však mohlo být prohlášeno, jen v situaci, kdy by nezletilému působilo újmu. Důvodem změny měl být rozpor nicotného právního jednání s ochranou zájmů dítěte v určitých případech, a proto pokud by jednání působilo dítěti újmu, bylo by absolutně neplatné.¹⁰⁵ Ačkoli všechny provedené změny měly přispět k větší právní jistotě a umožnit přistupovat ke správě jmění dítěte s větší flexibilitou, změna v odst. 4 vyvolává určité pochybnosti. Je tak namítáno, že v tomto případě norma řeší až následky porušení povinnosti požadovat souhlas soudu a jde tak víceméně jen o ochranu před tvrdostí následků, které by nastaly. Kdyby si tak zástupce nezletilého byl vědom toho, že je nutné mít souhlas soudu k danému právnímu jednání, a přesto by jednal bez něj, i když s vědomím, že jednání je v souladu se zájmy dítěte, nemohlo by být takovéto jednání prohlášeno za neplatné. Zákonodárce tak vlastně umožnil, aby jednání, která do doby před

¹⁰³ TALANDA, Adam, PLAŠIL, Filip. Nezletilí a řízení o pozůstalosti. *Ad Notam*, 2022, roč. 28, č. 4, s. 16–22.

¹⁰⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 192/2021 Sb. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹⁰⁵ Tamtéž.

novelizací podléhala souhlasu soudu, mohla být činěna bez tohoto souhlasu, a to jen kvůli tomu, že jednání nepůsobí nezletilému újmu.¹⁰⁶

Právní jednání ohledně jmění dítěte, učiněné zástupcem nezletilého, je tak tématem velmi komplikovaným, jelikož se stále objevují otázky, ve kterých není úplná jednomyslnost v tom, jak je chápat a řešit. Novelizací § 898 NOZ se zakotvilo pár významných změn, které považují jako přínosné a odlehčující pro rozhodování ohledně dědictví nezletilého. Jsou však i případy, kde novelizace nebyla úplně potřebná, a i když úmyslem zákonodárce bylo přispět k větší právní jistotě, dalo by se říct, že ta v jistých případech naplněna nebude. Smyslem a účelem těchto ustanovení by přitom měla být vždy především ochrana nezletilého.

2.2.3. Nemožnost odmítnutí dědictví

Ačkoli jednou ze základních zásad dědického práva je zásada svobody dědice nabýt dědictví, která dědici dává možnost dědictví přijmout či odmítnout, existují určité situace, kdy již dědic tuto možnost odmítnout dědictví nemá.

Může tomu tak být v případě marného uplynutí lhůty stanovené v § 1487 odst. 1 NOZ. Pokud tak dědic v této lhůtě neprojeví svoji vůli dědictví odmítnout, toto právo mu zanikne. Dle mého názoru lze v této věci využít rozhodnutí Městského soudu v Praze ohledně tehdejšího ustanovení § 464 OZ64, zakotvující lhůtu pro odmítnutí dědictví, které vyjadřovalo názor, že: *„Neučini-li dědic, který byl vyrozuměn o svém dědickém právu, o možnosti odmítnout dědictví a o následcích tohoto odmítnutí, ve lhůtě dle § 465 ObčZ žádné prohlášení, hledí se na něj po marném uplynutí lhůty stejně, jako by prohlásil, že dědictví neodmítá.“*¹⁰⁷

Dalším možným případem, kdy dědic nebude mít možnost dědictví odmítnout je situace, kdy odmítnutí dědictví bude vyloučeno v dědické smlouvě. Jedná se tedy o dohodu mezi zůstavitelem a dědicem o tom, že po smrti zůstavitele nebude mít dědic možnost odmítnout dědictví. Tato dohoda pak vytváří výjimku z pravidla, že se nelze předem vzdát práva na odmítnutí dědictví.¹⁰⁸

Mezi případy, kdy dědic již nemůže odmítnout dědictví, řadíme taktéž situaci, kdy dědic svým počínáním dal najevo, že dědictví přijmout chce. To je výslovně stanoveno v § 1489 odst. 2 NOZ, kdy následkem takového jednání je případná nicotnost prohlášení dědice o tom,

¹⁰⁶ BEDNÁŘ, Václav, ŠÍNOVÁ, Renáta. Vliv rozhodnutí vydaných v tzv. opatrovnickém řízení na řízení o pozůstalosti a vice versa. In: FICOVÁ, Svetlana, IVANČO, Marek, RAKOVÁ, Karin a kol. *Dědické právo v hmotnoprávných a procesnoprávných súvislostiach*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2022, s. 280–281.

¹⁰⁷ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 30. srpna 1996, sp. zn. 24 Co 214/96.

¹⁰⁸ KITTEL, David. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání*. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 1561.

že dědictví odmítnout chce. Pokud tedy dědic svým jednáním dal najevo, že přijímá dědictví, k jeho odmítnutí by se nepřihlíželo. Je tak otázkou, co je pod pojmem „počinání si jako dědic“ chápáno. Soudní praxe a právní teorie shodně uvádí, že se jedná o nakládání s majetkem náležejícím do dědictví, popř. s jeho částí, jako by šlo o majetek dědice vlastní nebo chování dědice, z něhož je nepochybné, že hodlá jako dědic vstoupit do zůstavitelových práv a povinností, a dále vystupování dědice jako osoba, které již svědčí dědické právo po zůstaviteli. Tím může být například to, že se jako dědic ze zákona vyjadřuje v řízení o dědictví k platnosti závěti.¹⁰⁹ Dále dle Nejvyššího soudu za toto jednání můžeme považovat: „úkon, kterým dědic zpochybnil dědické právo jiných osob, kterým uplatnil nárok neopominutelného dědice a kterým požádal soud o povolení prodeje věci patřící do dědictví apod.“ Naproti tomu Nejvyšší soud taktéž uvádí, které jednání dědice nelze považovat za „počinání si jako dědic“. Tím by mohlo být například obstarávání pohřbu, informování se o stavu majetku a dluhů zůstavitele či jednání směřující k odvrácení škody, která hrozí na majetku zanechaném zůstavitelem (úschova věcí, krmení a péče o zvířata zůstavitele, sklizeň ovoce apod.).¹¹⁰ Za takové jednání taktéž nelze považovat splnění veřejnoprávní povinnosti podání daňového přiznání za zůstavitele. V souvislosti s posuzováním, zda se o jednání dědice ve smyslu § 1489 NOZ jedná, je však vždy důležité posouzení individuálních okolností konkrétního případu.¹¹¹ V situaci, kdy ale dědic jednal způsobem, kterým dává najevo, že dědictví přijmout chce, je pak nerozhodné, zda takto jednal ještě před tím, než byl o svém dědickém právu a možnosti dědictví odmítnout poučen, nebo až po tomto poučení.¹¹²

Nemožnost odmítnutí dědictví nastává taktéž v případě opatrovníka neznámého dědice nebo dědice neznámého pobytu, který mu byl soudem jmenován (§ 120 ZŘS), což stanoví § 1671 odst. 2 NOZ. Tímto jsem se již zabývala v předešlé části této diplomové práce.

Právo odmítnout dědictví nemá ani stát, který nabývá dědictví podle § 1634 NOZ. V případě, že nedědí žádný dědic na základě závěti, dědické smlouvy, ani na základě zákonné dědické posloupnosti, připadá dědictví státu. Na stát se v tomto případě hledí jako na zákonného dědice s tím rozdílem, že mu zákon právo odmítnout dědictví nepřiznává. Je tomu tak z důvodu, že kdyby nebyl žádný dědic a stát by dědictví odmítl, nebylo by nikoho, na koho by dědictví mohlo přejít. Musela by tak být nařízena likvidace pozůstalosti, a to i v případě,

¹⁰⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. března 2001, sp. zn. 21 Cdo 1351/2000, a dále srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2018, sp. zn. 24 Cdo 2832/2018.

¹¹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. května 2012, sp. zn. 21 Cdo 4391/2009.

¹¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. září 2019, sp. zn. 24 Cdo 2262/2019.

¹¹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. května 2012, sp. zn. 21 Cdo 4391/2009.

že by nebyla předložena. K vyřešení této situace tak byla zakotvena nemožnost odmítnutí dědictví státem.¹¹³

Prohlášení ohledně dědictví (o jeho odmítnutí či přijetí) nemůže být taktéž učiněno pod podmínkou, s výhradou nebo jen z části. Pokud by se tak stalo, § 1489 odst. 1 NOZ stanovuje neplatnost takového prohlášení. Dědic proto musí dědictví odmítnout zcela, anebo vůbec. Výjimka z tohoto je přiznána pouze nepominutelnému dědici, který může učinit odmítnutí dědictví s výhradou povinného dílu (§ 1485 odst. 1 NOZ). V případě neplatného odmítnutí dědictví, soud k neplatnosti přihlédne i bez návrhu (§ 580 odst. 1 a § 558 NOZ).¹¹⁴

Nemožnost odmítnout dědictví může nastat i u dědice v úpadku. Odmítnutí dědictví dědicem v úpadku, v případě, že mu nebyl udělen souhlas insolvenčního správce, by bylo neplatným právním jednáním. U dlužníka po prohlášení konkursu tak stanoví § 246 odst. 1 InsZ, v případě dlužníka za trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty § 412 odst. 3 InsZ.¹¹⁵ Pokud by tak dědic v úpadku chtěl dědictví platně odmítnout, je k tomu potřeba souhlasu insolvenčního správce. M. Muzikář však upozorňuje, že v případě nesouhlasu insolvenčního správce s odmítnutím dědictví nedochází automaticky k přijetí dědictví, jelikož by k tomu chyběla vůle dědice. V případě neplatného odmítnutí by nastala situace, jako kdyby byl dědic ohledně přijetí či nepřijetí nečinný a až po uplynutí lhůty k odmítnutí dědictví by se dlužník v úpadku dědicem stal.¹¹⁶ Insolvenční zákon stanovuje v daném případě neplatnost právního jednání. Může se však naskytnout otázka, zda se jedná v tomto případě o neplatnost relativní či absolutní. Muzikář se přiklání k tomu, že se jedná o neplatnost absolutní.¹¹⁷ K tomuto názoru se taktéž přiklání, jelikož by se v dané situaci jednalo o jednání, které se zjevně přičí dobrým mravům už jen tím, že by došlo k poškození zájmů věřitelů dlužníka v úpadku.

2.2.4. Odmítnutí dědictví s výhradou povinného dílu

Před zkoumáním odmítnutí dědictví s výhradou povinného dílu je důležité si nejprve vymezit, co to povinný díl je a kdo vůbec může učinit takovéto odmítnutí dědictví. Nový občanský zákoník v § 1642 stanovuje, že povinný díl z pozůstalosti náleží nepominutelnému

¹¹³ SVOBODA, Jiří. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský zákoník IV: Dědické právo (§ 1475–1720): Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2022, s. 329.

¹¹⁴ KITTEL, David. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 1564.

¹¹⁵ Zákon č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁶ MUZIKÁŘ, Martin. Dědic v úpadku a jeho postavení v dědickém a insolvenčním řízení. *Ad Notam*, 2020, roč. 26, č. 1, s. 14–23.

¹¹⁷ Tamtéž.

dědici. Nepominutelnými dědici jsou pak děti zůstavitele, a pokud by nedělili, jsou nepominutelnými dědici jejich potomci (§ 1643 odst. 1 NOZ). Zakotvením práva nepominutelného dědice na povinný díl z pozůstalosti se chrání nejbližší příbuzní zůstavitele a princip familiarizace (princip rodinné solidarity) je zde prosazován na úkor pořizovací volnosti zůstavitele.¹¹⁸ Povinný díl tak představuje překážku v pořizovací volnosti zůstavitele, který má jinak poskytnutou volnost v tom, jak bude o svém majetku rozhodovat.¹¹⁹ Zákon pak zakotvuje, že nepominutelnému dědici, který je nezletilý, se musí dostat alespoň tolik, kolik činí tři čtvrtiny jeho zákonného dědického podílu. Nepominutelnému dědici, který je zletilý, pak alespoň tolik, kolik činí jedna čtvrtina jeho zákonného dědického podílu.¹²⁰

Zůstavitel může nepominutelnému dědici povinný díl zůstavit v podobě dědického podílu nebo odkazu. Nesmí však být nijak zatížen – např. podmínkou, doložením času či příkazem. Pokud by došlo k omezení povinného dílu nepominutelného dědice, ze strany zůstavitele, k omezujícím nařízením zůstavitele by se nepřihlíželo. V případě, že by bylo nepominutelnému dědici zůstaveno více, než činí povinný díl, nařízení učiněné zůstavitelem v pořízení pro případ smrti, by se vztahovalo pouze na tu část, která by přesahovala hodnotu povinného dílu. Zůstavitel má taktéž možnost uložit nepominutelnému dědici výběr toho, co se mu zůstavuje s omezením, nebo výběr povinného dílu.¹²¹

Pokud by se stalo, že by byl nepominutelný dědic v závěti opomenut, důvodová zpráva k NOZ upozorňuje, že závěť kvůli tomu není v dané části neplatná. Pozůstalost by připadla závětním dědicům tak, jak bylo určeno zůstavitelem, ale nepominutelný dědic by vůči nim měl právo na vyplacení povinného dílu. Pokud se tak závětní dědici nezprstí této povinnosti vyplacení povinného dílu odmítnutím dědictví, budou se muset s nepominutelným dědicem vypořádat.¹²² Zůstavitelem opomenutý nepominutelný dědic pak musí své právo na povinný díl aktivně uplatnit v řízení o pozůstalosti. Po uplatnění tohoto práva se nestává dědicem (spoludědicem) zůstavitele, nýbrž věřitelem dědiců a odkazovníků, vůči nimž má pohledávku.¹²³ V postavení věřitele je z toho důvodu, že § 1654 odst. 1 NOZ stanovuje, že nepominutelný dědic nemá právo na podíl z pozůstalosti, ale pouze právo na peněžní částku

¹¹⁸ MIKEŠ, Jiří, MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2011, s. 91.

¹¹⁹ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ, Ladislav, DOBIÁŠ, Petr. *Dědické právo. Komplettní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022, s. 269.

¹²⁰ § 1643 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹²¹ § 1644 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹²² ELIÁŠ, Karel. In: ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 688–669.

¹²³ CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David, MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva IX. Dědické právo*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 131.

rovnající se hodnotě jeho povinného dílu. Tento názor na postavení nepominutelného dědice byl zastáván již Nejvyšším soudem Československé republiky, který ve svém rozhodnutí uvedl, že: „*Nárok na povinný podíl není nárokem dědickým, nýbrž pohledávkou.*“¹²⁴

Lze tak shrnout, že povinný díl představuje určitou majetkovou hodnotu, která se nepominutelnému dědici musí dostat buď přímo z pozůstalosti, anebo od ostatních dědiců.¹²⁵

Právo na povinný díl pak nemá ten, kdo se zřekl dědictví nebo povinného dílu, kdo je nezpůsobilý dědit nebo kdo byl zůstavitelem vyděděn (§ 1645 NOZ).

Dědic, který je v postavení nepominutelného dědice, má právo dědictví odmítnout s výhradou povinného dílu. Tato možnost je mu dána ustanovením § 1485 odst. 1 NOZ a jedná se o výjimku ze zásady, že odmítnutí s výhradou je neplatné (§ 1489 odst. 1 NOZ).¹²⁶ Uplatněním odmítnutí dědictví s výhradou povinného dílu se nepominutelný dědic zbavuje všech majetkových práv a povinností, které souvisí s dědickým podílem, avšak majetková práva spojená s povinným dílem si ponechává. Zavedením tohoto institutu je tak sledováno zaopatření osoby nepominutelného dědice a ochrana rodiny a dětí zůstavitele.¹²⁷

V souvislosti s odmítnutím dědictví s povinným dílem nepominutelným dědicem je v současné době řešena otázka ohledně toho, zda v případě uplatnění tohoto institutu, budou k dědění jeho dědického podílu povoláni jeho potomci, a nastane tak dvojí zvýhodnění jedné rodinné linie. Dále je řešena otázka, kdo bude povinen povinný díl nepominutelnému dědici vyplatit. Daným otázkám se věnovali jak autoři článků v časopise *Ad Notam a Právník*, tak autoři komentářové literatury. Dosud však není jednotný názor na jejich řešení.

Diskusi na dané téma zahájila v časopise *Ad Notam* L. Holíková, která došla k závěru, že odmítnutí dědictví s výhradou povinného dílu není možné uplatnit v případě, kdy zůstavitel nezanechal žádné právní jednání pro případ smrti, kterým by omezil dědický podíl nepominutelného dědice. Omezení by pak muselo být takového rozsahu, že by se nepominutelnému dědici nedostalo povinného dílu bez omezení. K tomuto závěru však došla chybným pojetím osoby nepominutelného dědice, jelikož za toho považovala pouze osobu, která byla zůstavitelem v pořízení pro případ smrti zcela nebo z části opomenuta.¹²⁸ Z toho

¹²⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 11. října 1929, sp. zn. R II 251/29.

¹²⁵ TALANDA, Adam. Právo reprezentace při odmítnutí dědictví s výhradou povinného dílu. *Právník*. 2019, roč. 158, č. 4, s. 412.

¹²⁶ FIALA, Roman. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský zákoník IV: Dědické právo (§ 1475–1720): Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2022, s. 48.

¹²⁷ TALANDA, Adam. Právo reprezentace při odmítnutí dědictví s výhradou povinného dílu. *Právník*. 2019, roč. 158, č. 4, s. 415–416.

¹²⁸ HOLÍKOVÁ, Lenka. Odmítnutí s výhradou povinného dílu. *Ad Notam*, 2017, roč. 23, č. 2, s. 7–10.

důvodu tak neřešila otázku uplatnění práva reprezentace při odmítnutí dědictví s výhradou povinného dílu a možné zvýhodnění přímé linie nepominutelného dědice.

V reakci na to navazuje F. Plašil článkem, ve kterém poukazuje na nesprávný závěr Holíkové ohledně osoby nepominutelného dědice. Plašil dochází k tomu, že odmítnout dědictví s výhradou povinného dílu může i dědic, který nebyl zůstavitelovým pořízením pro případ smrti zkrácen na svém povinném dílu, a § 1485 odst. 1, věta druhá NOZ se tak vztahuje na veškeré případy, kdy odmítá dědictví s výhradou povinného dílu nevyděděný potomek zůstavitele, který je způsobilý dědit a který se dědictví nezřekl. Vyplacení povinného dílu je pak dle jeho názoru na ostatních dědicích a odkazovnicích, kteří by odpovídali poměrně za splnění povinného dílu, který si nepominutelný dědic vyhradil, jelikož zákon neobsahuje zvláštní ustanovení ohledně této situace, a proto by se použil § 1653 NOZ. Ohledně reprezentace potomků odmítnuvšího dědice a možného zvýhodnění jeho přímé linie pak dochází k závěru, že jedinou možností, jak takovému následku čelit je interpretace § 1485 NOZ, jako vylučující reprezentační právo potomků dědice, který odmítl dědictví s výhradou povinného dílu. Potomci odmítnuvšího dědice by tak nedědili, aby nemohlo dojít ke dvojímu zvýhodnění.¹²⁹

Diskusi na toto téma v časopise *Ad Notam* uzavírá O. Horák, který uvedl čtyři možná řešení otázky, zda potomci nepominutelného dědice, který odmítl dědictví s výhradou povinného dílu, budou dědit. Prvním řešením by bylo, že by potomci odmítnuvšího dědice dědili. Poukazuje na to, že tato varianta by nejvíce odpovídala znění zákona, ale v důsledku dědění potomků by mohlo dojít právě ke zvýhodnění a obohacení rodiny odmítnuvšího nepominutelného dědice na úkor ostatních dědiců, kteří by museli přispívat na jeho povinný díl. Tomuto řešení by mohl svědčit pouze princip zachování hodnot.

Druhým řešením by pak mohlo být to, že by potomci nedědili. Toto řešení je však v rozporu se zněním zákona a dle Horáka by mohlo být podpořeno jen odkazem na materiální reprezentaci.¹³⁰ K tomuto řešení se však přiklání i někteří autoři komentářové literatury, kdy D. Kittel tuto variantu považuje jako nejvhodnější¹³¹ a R. Fiala za použití logického výkladu dospěl k názoru, že odmítnutím dědictví s výhradou povinného dílu nepominutelným dědicem nedochází k uvolnění jeho dědického podílu, a proto jeho potomci na jeho místo nenastupují¹³².

¹²⁹ PLAŠIL, Filip. Poznámky k článku „Odmítnutí dědictví s výhradou povinného dílu“. *Ad Notam*. 2017, roč. 23, č. 3, s. 18–22.

¹³⁰ HORÁK, Ondřej. K odmítnutí dědictví s výhradou povinného dílu. *Ad Notam*. 2017, roč. 23, č. 4, s. 23–24.

¹³¹ KITTEL, David. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 1561.

¹³² FIALA, Roman. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský zákoník IV: Dědické právo (§ 1475–1720): Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2022, s. 48–49.

Třetím řešením by dle Horáka bylo to, že potomci odmítnuvšího nepominutelného dědice by sice dědili, ale hradili by celý povinný díl svého předka, čímž by žádná skupina dědiců nebyla zvýhodněna, nebo naopak znevýhodněna. K tomuto řešení se i sám Horák přiklání s poukázáním na to, že uvedené řešení vychází ze zásady reprezentace a že dle něj účelem zavedení daného institutu je spíše předání majetku a s tím spojené odpovědnosti na další generace.¹³³ Názor, že potomci odmítnuvšího nepominutelného dědice by dědit měli, ale že povinný díl by svému předku měli vyplatit sami, zastává taktéž M. Šešina. Ten však uvedl ještě jeden možný způsob, jak by měl být povinný díl nepominutelnému dědici vyplacen, a to úhradou povinného dílu všemi dědici, avšak následnou náhradou potomků nepominutelného dědice v rámci regrese (dle § 1876 odst. 2 NOZ). Potomci by tak spoludědicům nahradili to, co museli plnit na povinný díl nepominutelnému dědici. Tuto možnost však Šešina nepreferuje.¹³⁴

Čtvrtým a posledním řešením, které Horák uvádí ve svém článku, je omezení možnosti odmítnout dědictví s výhradou povinného dílu. Nepominutelný dědic by tak možnost odmítnout dědictví s výhradou povinného dílu měl pouze v případě, že by neměl potomky, nebo v případě, že by tito potomci z nějakého důvodu dědictví nenabyli. I když se Horák přiklání k 3. možnosti řešení (potomci „dědí, ale hradí“), do budoucna navrhuje zrušení nebo omezení možnosti odmítnout dědictví s výhradou povinného dílu.¹³⁵

Další, kdo se daným otázkám věnoval, byl A. Talanda. Ve svém článku v časopise *Právník* se nejprve věnuje otázce, kdo bude povinen vyplatit nepominutelnému dědici povinný díl. Ustanovení § 1653 NOZ, na které v této souvislosti odkazovali jiní autoři, se dle něj na případ odmítnutí dědictví s výhradou povinného dílu nevztahuje, jelikož dědic nebyl v této situaci zkrácen nebo opomenut, nýbrž si sám tuto možnost zvolil. Zároveň však není zákonem stanoveno, jak by se v dané situaci mělo postupovat – kdo a v jakém poměru by měl povinný díl nepominutelnému dědici vyrovnat. Talanda tak analogickou aplikaci § 1653 NOZ připouští, jelikož se jedná o ustanovení upravující podobný případ (§ 10 NOZ), i když tímto může dojít k již zmíněnému dvojímu zvýhodnění.¹³⁶

Následně se věnuje otázce reprezentace dědického podílu, kdy reaguje i na 4 možná řešení uvedená O. Horákem.¹³⁷ Na rozdíl od všech ostatních autorů, Talanda má za to, že je

¹³³ HORÁK, Ondřej. K odmítnutí dědictví s výhradou povinného dílu. *Ad Notam*. 2017, roč. 23, č. 4, s. 23–24.

¹³⁴ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 2.* vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 57.

¹³⁵ HORÁK, Ondřej. K odmítnutí dědictví s výhradou povinného dílu. *Ad Notam*. 2017, roč. 23, č. 4, s. 23–24.

¹³⁶ TALANDA, Adam. Právo reprezentace při odmítnutí dědictví s výhradou povinného dílu. *Právník*. 2019, roč. 158, č. 4, s. 416–418.

¹³⁷ Tamtéž, s. 420–426.

nutno rozlišovat situace, kdy skutečně může dojít ke zvýhodnění jedné rodinné linie, a kdy ne. V případě, že by ke zvýhodnění dojít mohlo, řešení, které připouští dědění potomků nepominutelného dědice, musí být dle jeho názoru zavrhnuto. A to z toho důvodu, že jakékoli zvýhodnění, které není zdůvodněné, je v rozporu s účelem právní úpravy, požadavkem spravedlnosti, a taktéž s principy dědického práva. V případě, že by však ke zvýhodnění nedošlo¹³⁸, uplatnila by se formální reprezentace a potomci nepominutelného dědice, který odmítl dědictví s výhradou povinného dílu, by nastoupili k dědění – povinnost vyplatit povinný díl by však měli pouze oni.

V situaci, kdy by ke zvýhodnění jedné rodinné linie dojít mohlo¹³⁹, navrhuje Talanda užití analogicky pravidla materiální reprezentace s pravidlem znemožňujícím dvojí zvýhodnění jedné rodinné linie obsaženým v § 1665 NOZ. Bylo by tak nutno jít proti slovům zákona a formální reprezentaci zavrhnout, jelikož by tím došlo k nežádoucímu následku, který je v rozporu se smyslem a účelem právní úpravy.

Třetí řešení uvedené Horákem pak dle Talandy nelze použít, jelikož by tím bylo vytvořené nové pravidlo, které však nelze z právního řádu dovodit, což by odporovalo požadavku právní jistoty. Čtvrté řešení pak odmítá z důvodu omezení nepominutelného dědice, jemuž byla zákonem dána možnost vybrat si mezi dědickým podílem a povinným dílem, a to bez omezení.¹⁴⁰

Názor a řešení A. Talandy je ale nutno zavrhnout, i když by dané rozdělení situací, kdy by mohlo a nemohlo dojít ke zvýhodnění, bylo vcelku vhodným řešením této situace. Řešení však musí být pro všechny situace stejné a bez zákonného zmocnění není možno vytvářet nová pravidla.

Z výše uvedeného je očividné, že názory na řešení daných otázek se různí. Dle mého názoru lze souhlasit s názorem vyjádřeným F. Plašilem a autory komentářové literatury, kteří se přiklání k možnosti, že by potomci dědice, který odmítl dědictví s výhradou povinného dílu, nenastupovali do jeho dědického podílu. Tento názor považuji za neoptimalnější z toho důvodu, aby nedošlo právě ke dvojímu zvýhodnění jedné rodinné linie, které by bylo ještě větší, kdyby i následně potomek odmítnuvšího dědice odmítl dědictví s výhradou povinného dílu.¹⁴¹ Pokud si tak nepominutelný dědic zvolí odmítnutí dědictví s výhradou povinného dílu, dostane

¹³⁸ V případě, že je odmítnuvší nepominutelný dědic jediným dědicem první dědické třídy.

¹³⁹ V případě, že by potomci nepominutelného dědice, který odmítl dědictví s výhradou povinného dílu, měli dědit současně s dětmi zůstavitele.

¹⁴⁰ TALANDA, Adam. Právo reprezentace při odmítnutí dědictví s výhradou povinného dílu. *Právník*. 2019, roč. 158, č. 4, s. 420–426.

¹⁴¹ PLAŠIL, Filip. Poznámky k článku „Odmítnutí dědictví s výhradou povinného dílu“. *Ad Notam*. 2017, roč. 23, č. 3, s. 18–22.

se mu jeho povinného dílu dle § 1642 NOZ, ale princip formální reprezentace by se dále neuplatnil. Zároveň se přikláním k názoru, že by výplata povinného dílu nepominutelnému dědici byla vyplacena ostatními dědici a odkazovníky poměrně a byl by tak analogicky použitý § 1653 NOZ.

Vzhledem k tomu, že názory na dané téma se výrazně odlišují a judikatura se tímto dosud nezabývala, není nyní možné dojít k finálnímu závěru ohledně jeho vyřešení. Bude tak jistě zajímavé sledovat, jak k tomuto judikatura bude přistupovat a jestli se ztotožní s jedním z již vyslovených názorů, či přijde ještě s řešením odlišným.

3. Vzdání se dědictví

Institut vzdání se dědictví je dalším institutem dědického práva, kterým se dědic může z dědictví vyloučit. Vzdát se dědictví může pouze ten dědic, který dědictví neodmítl, a to ve prospěch dědice druhého. Tento druhý dědic ale dědictví, v jehož prospěch se dědic dědictví vzdává, musí přijmout. Zásadním znakem vzdání se dědictví je skutečnost, že pokud byl dědic, který se dědictví vzdal, obtížen osobním příkazem či odkazem, musí jej splnit, jelikož vzdáním se dědictví se takového opatření nezbavuje.¹⁴²

3.1. Historický vývoj institutu vzdání se dědictví

Na rozdíl od předešlého institutu odmítnutí dědictví, institut vzdání se dědictví nemá v naší právní úpravě historickou tradici. Vzdání se dědictví totiž nebylo upraveno v předešlých právních úpravách soukromého práva – tedy v OZO, OZ50 a OZ64. Právní úprava tento institut neznala a s pojmem „vzdání se dědictví“ jsme se tak mohli setkat v odborné literatuře pouze ve vztahu k § 551 OZO, neboť za vzdání se dědictví bylo považováno „zřeknutí se dědictví“ v tomto paragrafu upraveném.¹⁴³

3.2. Vzdání se dědictví dle nového občanského zákoníku

Vzdání se dědictví jako nový institut dědického práva je v novém občanském zákoníku zakotven v § 1490 NOZ a je mu tak věnován pouze jeden paragraf. Zákon tímto dědicům poskytuje více možností, jak mohou svobodně nakládat s tím, co jim náleží v souvislosti se smrtí zůstavitele.¹⁴⁴ Dle důvodové zprávy bylo záměrem vyjít vstříc tehdejší praxi, kdy často docházelo k tomu, že potomek zůstavitele měl z různých důvodů zájem na tom, aby jeho dědictví připadlo ostatním dědicům nebo některému z nich. Pokud by však dědictví odmítl, jeho dědické právo by přešlo na jeho případné potomky. Zakotvení vzdání se dědictví tak umožňuje dědici libovolně nakládat s dědickým právem, a tedy ho i zcizit.¹⁴⁵

Vzdání se dědictví je projevem vůle dědice, který už není pouze potenciálním, ale je dědicem jistým, jelikož se jedná o právní jednání, které může učinit dědic, který dědictví

¹⁴² ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ, Ladislav, DOBIÁŠ, Petr. *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022, s. 245–246.

¹⁴³ ROUČEK, František. In: ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl třetí (§§ 531 až 858)*. Praha: V. Linhart, 1936, s. 68–69.

¹⁴⁴ KONDROVÁ, Martina. Odmítnutí dědictví, zřeknutí se dědického práva a vzdání se dědictví jako staronové instituty dědického práva po rekonstrukci. *Ad Notam*. 2014, roč. 20, č. 1, s. 5–11.

¹⁴⁵ ELIÁŠ, Karel. In: ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 611.

neodmítl.¹⁴⁶ Jedná se tak o dědice, který byl vyrozuměn o svém dědickém právu soudem a dědictví neodmítl, nebo se jedná o dědice, kterému lhůta mu stanovená k odmítnutí dědictví již uplynula, anebo o dědice, který již svým počínáním dal najevo, že dědictví přijmout chce, a proto mu právo odmítnout dědictví už nesvědčí.¹⁴⁷ Z tohoto důvodu tak můžeme dovodit, že tento projev vůle může být dědicem učiněn až po smrti zůstavitele, jelikož jak již bylo uvedeno, § 1485 odst. 1 NOZ stanoví, že odmítnout dědictví má právo dědic až po smrti zůstavitele.

Dědic se svého dědictví může vzdát pouze ve prospěch druhého dědice. Tento dědic však musí souhlasit se vzdáním se dědictví v jeho prospěch, a proto se v případě tohoto institutu nejedná o jednostranné právní jednání, ale minimálně o dvoustranné právní jednání. Pokud by druhý dědic, v jehož prospěch se první dědic svého dědictví vzdává, nesouhlasil, bylo by učiněné vzdání se dědictví zdánlivým právním jednáním. K tomuto právnímu jednání by se tak nepřihlíželo a nevyvolávalo by žádné právní následky.¹⁴⁸ Současně souhlas ostatních dědiců, ani souhlas soudu není v tomto případě podmínkou pro platné vzdání se dědictví.¹⁴⁹

Předmětem vzdání se dědictví je přenechání vzniklého a najisto postaveného dědického podílu z pozůstalosti, který dědici náleží ze závěti, dědické smlouvy nebo ze zákona. Může nastat taktéž situace, že dědický podíl bude představovat zůstavitelem dědici přidělenou věc. I v tomto případě se pak lze vzdát dědického práva k dané věci ve prospěch jiného dědice.¹⁵⁰ Z hlediska rozsahu se tak může dědic vzdát dědictví celého nebo jeho poměrné části. Pokud by se vzdal jen části dědictví, zbylá část by náležela stále jemu.¹⁵¹

V případě, kdy druhý dědic, v jehož prospěch se dědic vzdává svého dědictví, souhlasí, NOZ v § 1490 odst. 1 zakotvuje, že v tomto případě se použijí obdobně ustanovení § 1714 až § 1720 NOZ.¹⁵² Tato ustanovení upravují zcizení dědictví. Důvodová zpráva pak uvádí, že vzdání se dědictví je modalitou (zvláštním případem) zcizení dědictví jedním dědicem

¹⁴⁶ KONDROVÁ, Martina. Odmítnutí dědictví, zřeknutí se dědického práva a vzdání se dědictví jako staronové instituty dědického práva po rekodifikaci. *Ad Notam*. 2014, roč. 20, č. 1, s. 5–11.

¹⁴⁷ ŠEŠINA, Martin, MUŽIKÁŘ, Ladislav, DOBIÁŠ, Petr. *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022, s. 245.

¹⁴⁸ KINDL, Milan. In: KINDL, Milan, ROZEHNAL, Aleš a kol. *Občanský zákoník. Praktický komentář*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, s. 15.

¹⁴⁹ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 72.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 73.

¹⁵¹ KITTEL, David. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1566.

¹⁵² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

ve prospěch jiného.¹⁵³ Podle zákona se daná ustanovení mají použít obdobně, avšak převládají názory, že by použití mělo být spíše přiměřené.¹⁵⁴ Mezi vzdáním se dědictví a zcizením dědictví totiž existují určité rozdíly. Hlavní rozdíl můžeme spatřovat v tom, že vzdát se dědictví může dědic pouze ve prospěch jiného dědice, kdežto zcizit dědictví lze v zásadě komukoli, kdo má právní osobnost. Zcizit dědictví po smrti zůstavitele pak může i osoba, která teprve přichází v úvahu jako dědic. Dalším zásadním rozdílem je skutečnost, že vzdání se dědictví je nutno učinit před soudem v řízení o dědictví, a to do soudního protokolu o jednání. Není tak požadována forma veřejné listiny (notářského zápisu – § 3026 odst. 2 NOZ), jak je tomu u zcizení dědictví. Navíc, zcizení dědictví se pouze soudu oznamuje a prokazuje (dle § 1715 NOZ a § 122 ZŘS).¹⁵⁵

Co se týče zastoupení, nový občanský zákoník v právní úpravě vzdání se dědictví nestanovuje povinnost výlučně osobního projevu vůle. Je tak možno učinit vzdání se dědictví osobně, ale i prostřednictvím zástupce. U zastoupení by se pak toto právní jednání činilo na základě písemné plné moci, či případně plné moci učiněné do soudního protokolu, která by výslovně opravňovala zmocněnce ke vzdání se dědictví.¹⁵⁶

3.2.1. Následky vzdání se dědictví

V případě vzdání se dědictví dědicem, který tak učinil platně, nastanou pro něj v souvislosti s tímto právním jednáním určité následky. Tím hlavním, který dědici v případě vzdání se dědictví sledují, je to, že dědic, který se takto dědictví vzdal, nebude z dědictví nic nabývat. Tak tomu bude v případě, že se dědic vzdá dědictví bez dalšího, a tedy zcela. V případě, že se vzdá pouze poměrné části ze svého dědictví, tento následek se bude vztahovat jen vůči této části, které se ve prospěch jiného dědice vzdal.¹⁵⁷

Tímto se však dědic, který se svého dědictví vzdá, na rozdíl od odmítnutí dědictví, nezabavuje povinnosti hradit dluhy zůstavitele, jak mu ukládá § 1701 an. NOZ. V případě, že se dědic vzdá dědictví zcela, je za dluhy zůstavitele s dědicem, v jehož prospěch se dědictví vzdal,

¹⁵³ ELIÁŠ, Karel. In: ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 611.

¹⁵⁴ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 74–75. Srov. FIALA, Roman. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský zákoník IV: Dědické právo (§ 1475–1720): Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2022, s. 58.

¹⁵⁵ KITTEL, David. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1566.

¹⁵⁶ KONDROVÁ, Martina. Odmítnutí dědictví, zřeknutí se dědického práva a vzdání se dědictví jako staronové instituty dědického práva po rekodifikaci. *Ad Notam*. 2014, roč. 20, č. 1, s. 5–11.

¹⁵⁷ Tamtéž.

zavázán věřitelům společně a nerozdílně dle § 1720 NOZ.¹⁵⁸ V případě, že se však vzdá dědictví jen z části, nenastane účinek dle § 1720 NOZ, ale jejich solidarita bude založena § 1704 a § 1707 NOZ, jelikož i dědic, který se vzdal části dědictví, zůstává stále dědicem.¹⁵⁹

Dále je v § 1490 odst. 2 NOZ stanoveno, že: „*Byl-li dědic, který se dědictví vzdal, obtížen příkazem, nařízením odkazu nebo jiným opatřením, které podle zůstavitelovy vůle může a má splnit jen osobně, nezbavuje se tím povinnosti splnit takové opatření.*“ Dědic se tak nemůže zbavit povinnosti, kterou mu zůstavitel uložil, a kterou může splnit pouze osobně. Tímto pravidlem je sledováno, aby se dědic nevzdával dědictví ve prospěch jiného dědice z toho důvodu, aby se vyhnul splnění tohoto příkazu, odkazu či jiného opatření podle zůstavitelovy vůle. Může tomu být například splnění příkazu, který spočívá v osobní činnosti (např. něco vytvořit a vydat odkazovníku) nebo vydání nezastupitelné věci výlučně z jeho majetku. Tudiž, i pokud se dědic dědictví vzdá, nezbavuje se povinnosti mu uložené zůstavitelem, kterou může učinit pouze osobně. Pokud by se chtěl zbavit i takovéto povinnosti, musel by dědictví odmítnout dle § 1485 an. NOZ. V případě, že by dané nařízení nebo omezení bylo pouhým obtěžováním dědice nebo projevem zjevné svévole zůstavitele, dle § 1551 NOZ by se k nim nepřihlíželo. To stejné i v případě, že by zjevně odporovaly veřejnému pořádku či byly nesrozumitelné.¹⁶⁰

Co se týče ostatních nařízeních, které nejsou osobní povahy, a které byly původnímu dědici uloženy zůstavitelem, tyto přechází na nového dědice, v jehož prospěch se dědic dědictví vzdal. Soud následně potvrdí dědictví až ve chvíli, kdy bude zůstavitelova vůle splněna a bude soudu prokázáno, že nařízení zůstavitelem uložená, byla náležitě splněna (§ 1690 NOZ).¹⁶¹

Dalším důsledkem vzdání se dědictví je to, že dědic, který dědictví přijal, vstupuje následně do právního postavení dědice, který se dědictví vzdal. Druhý dědic tak přijímá stav řízení o pozůstalosti takový, jaký byl v okamžiku jeho přijetí dědictví a je vázán tím, co do té doby dědic, jenž se dědictví vzdal, v řízení učinil (§ 107 odst. 4 OSŘ ve spojení s § 1 odst. 3 ZŘS).¹⁶²

Pokud by dědic vzdáním se dědictví sledoval poškození svých věřitelů a zkrácení uspokojení jejich vykonatelné pohledávky, mají věřitelé právo domáhat se u soudu toho,

¹⁵⁸ KITTEL, David. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1567.

¹⁵⁹ ELIÁŠ, Karel. In: ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem.* Ostrava: Sagit, 2012, s. 612.

¹⁶⁰ FIALA, Roman. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský zákoník IV: Dědické právo (§ 1475–1720): Komentář. 2. vydání.* Praha: C.H. Beck, 2022, s. 59–60.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 60.

¹⁶² ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 2. vydání.* Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 74.

aby rozhodl, že vzdání se dědictví vůči nim není právně účinné (§ 592 NOZ). Mají tak možnost domáhat se relativní neúčinnosti podle § 589 an. NOZ podáním odpůrcí žaloby.¹⁶³

V případě, že by se vzdal dědictví nepominutelný dědic, je v § 1490 odst. 1 NOZ stanoveno, že se tím nepominutelný dědic: „vzdává také práva na povinný díl s účinností i pro své potomky“.¹⁶⁴ Potomci nepominutelného dědice by v důsledku toho nenastoupili na místo svého předka a formální reprezentace by se neuplatnila. V této situaci by nastala materiální reprezentace, která se uplatňuje v situacích, ve kterých by dědění potomka původního dědice bylo nežádoucí. Nežádoucím následkem by byla právě formální reprezentace s ohledem na důvod nedědění původního dědice – vzdání se dědictví ve prospěch dědice jiného. Účinnost vzdání se dědictví i práva na povinný díl pro potomky dědice je proto zakotvena z toho důvodu, aby převod dědictví, učiněný vzdáním se dědictví, nebyl zmařen nastoupením potomků původního dědice.¹⁶⁵

Vzdáním se dědictví pak dědic určuje, kdo vstoupí do jeho dědického podílu a ovlivní tak jeho osud, jelikož výslovně určí, v čí prospěch se svého dědictví vzdává. Tím se vzdání se dědictví liší od odmítnutí dědictví, které nelze učinit ve prospěch určité osoby.¹⁶⁶

3.2.2. Vzdání se dědictví za nezletilého

Jak již bylo zmíněno v kapitole „2.2.2 Odmítnutí dědictví za nezletilého“, nezletilý, který dosud nenabyl plnou svéprávnost, nemá procesní způsobilost, a proto v řízení o pozůstalosti nemůže před soudem jednat jako účastník sám za sebe. Bude tak nutné, aby byl zastoupen. Nejčastěji nezletilý bývá zastoupen zákonnými zástupci, opatrovníkem nebo ve specifických situacích (vymezených již v kapitole ohledně odmítnutí dědictví za nezletilého) zvláštním opatrovníkem (§ 119 ZŘS, § 892 NOZ).

V souvislosti se vzdáním se za nezletilého je opět nutno poukázat na novelizaci § 898 NOZ, kterou přinesl zákon č. 193/2021 Sb. Ustanovení § 898 NOZ zakotvuje, která právní jednání, týkající se existujícího i budoucího jmění dítěte nebo jednotlivé části tohoto jmění, potřebují souhlas soudu.

¹⁶³ KITTEL, David. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1566. Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. dubna 2014, sp. zn. 21 Cdo 3400/2013.

¹⁶⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁵ TALANDA, Adam. Právo reprezentace při odmítnutí dědictví s výhradou povinného dílu. *Právník*. 2019, roč. 158, č. 4, s. 423.

¹⁶⁶ KONDROVÁ, Martina. Odmítnutí dědictví, zřeknutí se dědického práva a vzdání se dědictví jako staronové instituty dědického práva po rekodifikaci. *Ad Notam*. 2014, roč. 20, č. 1, s. 5–11.

První odstavec § 898 NOZ stanoví obecné pravidlo, které říká že: „*K právnímu jednání, které se týká existujícího i budoucího jmění dítěte nebo jednotlivé součásti tohoto jmění, potřebují rodiče souhlas soudu, ledaže se jedná o běžné záležitosti, nebo o záležitosti sice výjimečné, ale týkající se zanedbatelné majetkové hodnoty.*“¹⁶⁷ Jelikož pak v taxativním výčtu zakotveném v odstavci 2 § 898 NOZ není vzdání se dědictví uvedeno, jako právní jednání, ke kterému by byl souhlas soudu potřebný vždy, je nutné zkoumat, zda by mohlo být považováno za právní jednání, které není běžné. Taxativní výčet obsažený v § 898 odst. 2 NOZ totiž nevyklučuje, aby byla nutnost souhlasu k právnímu jednání posouzena soudem právě podle obecného pravidla uvedeného v odstavci 1.¹⁶⁸

Právní praxe i nauka pak dospívá k závěru, že potřeba souhlasu soudu je i v jiných případech než výslovně uvedených v odstavci 2. Je tomu tak právě v případě vzdání se dědictví dle § 1490 NOZ. Nutnost souhlasu soudu je pak nutno opřít o obecné pravidlo, jelikož jednání za nezletilého v souvislosti s dědictvím a dědickou posloupností bude jen málokdy záležitostí běžnou. Jednalo by se tedy o záležitost výjimečnou, u které by souhlas soudu byl potřebný, ledaže by se jednalo o záležitost sice výjimečnou, avšak týkající se zanedbatelné hodnoty.¹⁶⁹

Pokud by tedy ke vzdání se dědictví byl souhlas soudu nutný, ale zástupce nezletilého by jednal bez tohoto souhlasu, mohlo by být vzdání se dědictví prohlášeno za neplatné. Za neplatné by jej však soud prohlásil pouze v případě, kdy by nezletilému působilo újmu.¹⁷⁰

3.2.3. Některé otázky vyvstávající ohledně institutu vzdání se dědictví

Institut vzdání se dědictví je upraven pouze ustanovením § 1490 NOZ. Je tak zřejmé, že v důsledku skromného zakotvení v právní úpravě, budou moct vznikat ohledně tohoto institutu případné otázky. Jednou z nich může být otázka, zda se dědic může vzdát dědictví ve prospěch více dědiců, anebo pouze ve prospěch jednoho. Ze zákonného znění v § 1490 odst. 1 NOZ spíše vyplývá, že by vzdání se dědictví bylo možno jenom ve vztahu k jednomu dědici.¹⁷¹ Dle důvodové zprávy se však dědic může vzdát dědictví i ve prospěch několika dědiců. V této situaci by se dědický podíl dědice, ve jejichž prospěch se dědictví vzdal, rozdělil dle jejich

¹⁶⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁸ BEDNÁŘ, Václav, ŠÍNOVÁ, Renáta. Vliv rozhodnutí vydaných v tzv. opatrovnickém řízení na řízení o pozůstalosti a vice versa. In: FICOVÁ, Svetlana, IVANČO, Marek, RAKOVÁ, Karin a kol. *Dědické právo v hmotnoprávných a procesnoprávných súvislostiach*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2022, s. 279.

¹⁶⁹ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 908.

¹⁷⁰ § 898 odst. 4 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. § 1490 odst. 1: „*Dědic, který dědictví neodmítl, se jej může před soudem v řízení o dědictví vzdát ve prospěch druhého dědice.*“

souhlasných projevů vůle, případně by se rozdělil poměrně (pokud by nic ujednáno nebylo).¹⁷² Stejně tak vyplývá z komentářové literatury, kde je zastáván názor, že se lze dědictví vzdát i ve prospěch několika dědiců najednou¹⁷³ nebo několika dědiců postupně¹⁷⁴.

Další otázkou může být, zda dědic, který se svého dědictví vzdal, bude nadále účastníkem řízení o pozůstalosti, nebo jeho účast vzdáním se dědictví končí. Jelikož účelem daného institutu je přenechání dědického podílu jinému dědici či dědicům, dědic, který se vzdal tohoto dědického podílu by tak neměl zasahovat do dalšího průběhu řízení o pozůstalosti. V případě, že se dědic vzdá svého dědického podílu zcela, není zde důvod, aby nadále pokračoval v řízení a je tak namístě, aby se v řízení pokračovalo jen s dědicem, v jehož prospěch se dědic dědictví vzdal (případně s dalšími dědici).¹⁷⁵ V případě, že se dědic vzdá dědictví jen z části, jeho účast v řízení o pozůstalosti by nekončila. Okruh účastníků řízení o pozůstalosti by zůstal nezměněn, pouze by se změnila výše dědických podílů mezi spoludědici.¹⁷⁶

S tím souvisí otázka, zda by dědic, jenž se dědictví vzdal, přestal být účastníkem řízení o pozůstalosti jednou provždy, anebo by se jeho účast v řízení mohla obnovit. To ve smyslu, jestli by přestal být dědicem pouze v řízení o pozůstalosti zrovna projednávané, či by vzdání se dědictví platilo i pro případné řízení o dodatečné pozůstalosti. V tomto případě lze mít za to, že by účast dědice skončila i pro řízení ohledně nově objeveného majetku zůstavitele a dědic by neměl možnost domáhat se práva k pozůstalosti podle § 189 odst. 2 ZŘS. M. Šešina má pak za to, že žalobu dle § 189 odst. 2 ZŘS by dědic mohl uplatnit, i když se dědictví vzdal, pokud by se na jeho straně dodatečně objevil silnější dědický titul (např. pokud by se vzdal dědictví při dědění ze zákona a později by se našla závěť, kde by mu byla zanechána pozůstalost celá) a původně dědictví neodmítl.¹⁷⁷

Další nejasnosti mohou nastat ohledně dědice, v jehož prospěch se dědic vzdává svého dědictví. Například otázka, zda tento dědic, v jehož prospěch se dědictví vzdává, musí být dědicem, kterému již právo odmítnout dědictví nepřisluší. Tato otázka přichází v úvahu z toho

¹⁷² ELIÁŠ, Karel. In: ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 610–611.

¹⁷³ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 2. vydání*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 72.

¹⁷⁴ KITTEL, David. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1566.

¹⁷⁵ KONDROVÁ, Martina. Odmítnutí dědictví, zřeknutí se dědického práva a vzdání se dědictví jako staronové instituty dědického práva po rekodifikaci. *Ad Notam*. 2014, roč. 20, č. 1, s. 5–11.

¹⁷⁶ KITTEL, David. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1566.

¹⁷⁷ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 2. vydání*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 73.

důvodu, že pro dědice, který se chce vzdát dědictví je v § 1490 odst. 1 NOZ stanovena podmínka, že tak lze učinit v případě, že dědic dědictví neodmítl. Je tak nejasné, zda tato podmínka platí taktéž pro toho, v jehož prospěch byl institut učiněn. Ustanovení § 1490 NOZ nestanoví pro druhého dědice toto pravidlo výslovně, a proto by se dalo dovodit, že by pro něj tato podmínka neplatila a mohlo by tak jít o dědice, který ještě dědictví neodmítl. V tomto případě se však autoři komentářové literatury domnívají, že takové jednání dědice, kterým by dal souhlas k přijetí dědictví druhého dědice, by bylo možno považovat za počínání, kterým dává najevo, že dědictví přijmout chce (dle § 1489 odst. 2 NOZ).¹⁷⁸ To by pro něj znamenalo, že už by dědictví odmítnout následně nemohl, jelikož by se k tomu nepřihlíželo. Dle mého názoru by však ten, v jehož prospěch se druhý dědic vzdává dědictví, měl být dědicem, kterému již právo odmítnout dědictví nepřísluší.

Dále přichází ohledně druhého dědice otázka, zda i ten se může dědictví vzdát poté, kdy se v jeho prospěch dědic vzdal dědictví. Opět zákon v právní úpravě ohledně vzdání se dědictví nic takového nezakazuje, a proto by nemělo nic bránit druhému dědici, aby se taktéž dědictví vzdal. Toto by však v praxi mohlo být mezi dědici při původním vzdání se dědictví vyloučeno ze strany dědice, který se dědictví vzdává, jelikož zákon o této otázce mlčí.¹⁷⁹

Ustanovení § 1490 NOZ taktéž nestanoví, zda se dědic může vzdát dědictví pouze bezplatně, nebo i za úplatu. Opět tak můžeme vycházet z § 1 odst. 2 NOZ, který říká, že: „*Nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona; zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.*“¹⁸⁰ Lze tedy usuzovat, že si dědici mohou úplatu domluvit, jelikož by takové ujednání neporušovalo tyto hodnoty. Pokud by však řízení o pozůstalosti nebylo skončeno a dědici by nebylo zatím potvrzeno nabytí dědictví, tato úplata by nemohla být poskytnuta z majetku v pozůstalosti.¹⁸¹

Z výše uvedeného je tak zřejmé, že institut vzdání se dědictví, jako nový institut našeho právního řádu, není v zákoně upraven zcela jasně a má kolem sebe značné množství otazníků. Současně mám za to, že se jedná o institut méně používaný, například oproti rozebíranému odmítnutí dědictví, kdy se oproti němu vyskytuje ohledně vzdání se dědictví velmi malé

¹⁷⁸ FIALA, Roman. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský zákoník IV: Dědické právo (§ 1475–1720): Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2022, s. 58. Srov. ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 72.

¹⁷⁹ KONDROVÁ, Martina. Odmítnutí dědictví, zřeknutí se dědického práva a vzdání se dědictví jako staronové instituty dědického práva po rekonstrukci. *Ad Notam*. 2014, roč. 20, č. 1, s. 5–11.

¹⁸⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸¹ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 73.

množství judikatury. Jedná se však o další možnost dědice, jak naložit se svým dědictvím, resp. dědickým právem. Taktéž se jedná o způsob, kterým by dědic mohl obejít závěť, která by dle vůle zůstavitele takový způsob jinak omezila.

Závěr

Cílem této práce bylo bližší přiblížení dvou institutů dědického práva, a to odmítnutí dědictví a vzdání se dědictví. Jedná se o právní jednání, které má dědic právo učinit po smrti zůstavitele a nakládat tak se svým dědickým právem. V práci jsem se zabývala jak historickým vývojem těchto institutů, tak zejména jejich současnou právní úpravou.

Zásadní změnou, která nastala v souvislosti s odmítnutím dědictví, bylo zrušení institutu ležící pozůstalosti. Tuto změnu přinesl OZ50, který zakotvil, že dědictví se nabývá smrtí zůstavitele. Podle předchozí úpravy v OZO smrtí zůstavitele vznikla tzv. ležící pozůstalost, což znamenalo, že dědictví se smrtí zůstavitele nenabývalo. Dědici tak vzniklo právo na to vyjádřit se, zdali dědictví přijmout chce, nebo jej případně odmítnout. Pro to, aby dědici dědictví nabyli, byli vyzváni soudem, aby podali dědické přihlášky a tím dědictví přijali. Touto velkou změnou dochází tedy k tomu, že v případě, že dědic o dědictví zájem nemá, musí tuto svoji vůli projevit vůči soudu odmítnutím dědictví. Odmítnutí dědictví bylo upraveno i v OZ64, kdy z jeho úpravy pak vychází úprava odmítnutí dědictví v NOZ. Přijetím NOZ však došlo k několika změnám ohledně tohoto institutu. Je tomu tak například u lhůty stanovené k odmítnutí dědictví. K jednoměsíční lhůtě přibyla lhůta tříměsíční, která je stanovena dědicům, kteří mají jediné bydliště v zahraničí. Obě tyto lhůty však lze případně soudem prodloužit. Největší změnu, kterou NOZ v souvislosti s odmítnutím dědictví přinesl, je možnost nepominutelného dědice odmítnout dědictví s výhradou povinného dílu. Právě na toto téma se vedou diskuse, a to ohledně nastoupení potomků do dědického podílu odmítnuvšího dědice a ohledně výplaty povinného dílu nepominutelnému dědici. Názorů, jak dané otázky řešit je více, osobně se však přikláním k řešení, které nepřipouští možnost, aby potomci dědice, který odmítl dědictví s výhradou povinného dílu, nastupovali do jeho dědického podílu. Tato varianta znemožňuje, aby došlo ke zvýhodnění jedné rodinné linie, a proto je dle mého názoru tou nejoptimálnější. Ohledně výplaty povinného dílu nepominutelnému dědici pak připouštím analogické použití § 1653 NOZ. Ostatní dědici a odkazovníci by tak měli povinnost poměrně vyplatit nepominutelnému dědici jeho povinný díl.

Na rozdíl od odmítnutí dědictví, institut vzdání se dědictví nebyl upraven v předešlých právních úpravách, a proto jsem se v této práci zabývala především jeho novým zakotvením v NOZ a současnou právní úpravou. Jedná se, dle mého názoru, o institut v určitých případech užitečný. Zákon tímto poskytuje dědici další možnost, jak může nakládat se svým dědickým právem. Jelikož tento institut je zakotven pouze § 1490 NOZ, snažila jsem se odpovědět na několik otázek, které by se mohly objevit v souvislosti s touto méně rozsáhlou úpravou.

K závěrům, ke kterým jsem došla může patřit například to, že vzdání se dědictví může být učiněno i ve prospěch několika dědiců. Dále to, že dědici, který se zcela vzdal dědictví ve prospěch dědice jiného, končí účast v řízení o pozůstalosti, a to i pro řízení ohledně nově objeveného majetku zůstavitele. Co se týče druhého dědice, v jehož prospěch se dědic vzdal dědictví, ten by měl mít rovněž možnost se následně dědictví vzdát ve prospěch jiného dědice, jelikož zákon nic takového nezakazuje.

U obou těchto institutů jsem se zabývala jejich učiněním za nezletilého a novelizací § 898 NOZ, který se zabývá tím, ke kterým právním jednáním provedeným za nezletilého je potřeba souhlasu soudu a dalšími důsledky s tím spojenými. K odmítnutí dědictví je potřeba souhlasu soudu zakotvena v § 898 odst. 2 NOZ, kde je uveden taxativní výčet právních jednání, ke kterým je souhlas soudu potřeba vždy. Vzdání se dědictví však není v tomto taxativním výčtu uvedeno, a proto bylo nutno zkoumat, zda by i pro toto právní jednání souhlas soudu nutný byl. Došla jsem poté k závěru, že by se povinnost souhlasu soudu ke vzdání se dědictví za nezletilého opírala o obecné pravidlo obsažené v odst. 1 § 898 NOZ, kdy se vzdání se dědictví považuje za záležitost výjimečnou. Pokud by se tak vzdání se dědictví netýkalo jen zanedbatelné hodnoty, souhlas soudu k jeho učinění za nezletilého by pak potřebný byl.

Přijetím nového občanského zákoníku došlo v dědickém právu k několika pozitivním změnám, které dědicům poskytují více možností, jak nakládat se svým dědickým právem. Oba instituty – jak v naší právní úpravě tradiční odmítnutí dědictví, tak nově zakotvené vzdání se dědictví, považuji za užitečné a přínosné. Avšak i přesto se ohledně nich objevují sporné otázky, na které by bylo potřeba si jednotně a závazně odpovědět. I přes tuto potřebu a vzhledem k jejich složitosti, se však domnívám, že institutům odmítnutí a vzdání se dědictví není věnováno tolik pozornosti, kolik by si zasloužily.

Seznam použitých zdrojů

Monografie, sborníky

- BEDNÁŘ, Václav, ŠÍNOVÁ, Renáta. Vliv rozhodnutí vydaných v tzv. opatrovnickém řízení na řízení o pozůstalosti a vice versa. In: FICOVÁ, Svetlana, IVANČO, Marek, RAKOVÁ, Karin a kol. *Dědičské právo v hmotnoprávných a procesnoprávných súvislostiach*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2022, 335 s.
- BÍLEK, Petr, ŠEŠINA, Martin. *Dědičské právo v předpisech let 1925–2001. Zákony s poznámkami*. Praha: C. H. Beck, 2001, 507 s.
- CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David, MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva IX. Dědičské právo*. Praha: C. H. Beck, 2018, 166 s.
- KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské: Právo dědičné*. III. doplněné vydání. Praha: Všehrd, 1937, 158 s.
- MIKEŠ, Jiří, MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědičské právo v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2011, 432 s.
- MIKEŠ, Jiří, MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědičské právo: Praktická příručka: Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního i procesního*. 3. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2007, 351 s.
- SCHELLEOVÁ, Ilona, SCHELLE, Karel. *Dědičské právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde, 2013, 152 s.
- ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ, Ladislav, DOBIÁŠ, Petr. *Dědičské právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022, 965 s.
- TILSCH, Emanuel. *Dědičské právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní. Část I*. Praha: Sborník věd právních a státních, 1905, 157 s.

Komentáře

- ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008. 1. Svazek, § 1–487*. Praha: Linde, 2008, 1390 s.
- FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský zákoník IV: Dědičské právo (§ 1475–1720): Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 590 s.
- KINDL, Milan, ROZEHNAL, Aleš a kol. *Občanský zákoník. Praktický komentář*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, 937 s.

- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2020, 1205 s.
- MACKOVÁ, Alena, MUZIKÁŘ, Ladislav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou.* Praha: Leges, 2016, 868 s.
- MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117.* Praha: Leges, 2013, 720 s.
- PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2019, 3276 s.
- ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl třetí (§§ 531 až 858.).* Praha: V. Linhart, 1936, 680 s.
- ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 2. vydání.* Praha: Wolters Kluwer, 2019, 696 s.

Odborné články

- HOLÍKOVÁ, Lenka. Odmítnutí s výhradou povinného dílu. *Ad Notam*, 2017, roč. 23, č. 2, s. 7–10.
- HORÁK, Ondřej. K odmítnutí dědictví s výhradou povinného dílu. *Ad Notam*. 2017, roč. 23, č. 4, s. 23–24.
- KONDROVÁ, Martina. Odmítnutí dědictví, zřeknutí se dědického práva a vzdání se dědictví jako staronové instituty dědického práva po rekonstrukci. *Ad Notam*. 2014, roč. 20, č. 1, s. 5–11.
- MUZIKÁŘ, Martin, SVOBODA, Jiří. Udělování souhlasu s právním jednáním za nezletilého v řízení o pozůstalosti. *Ad Notam*, 2015, roč. 21, č. 3, s. 7–13.
- MUZIKÁŘ, Martin. Dědic v úpadku a jeho postavení v dědickém a insolvenčním řízení. *Ad Notam*, 2020, roč. 26, č. 1, s. 14–23.
- PLAŠIL, Filip. Aktuálně o opatrovníkům v řízení o pozůstalosti dle § 118 až 119 ZŘS. *Ad Notam*, 2016, roč. 22, č. 5, s. 11–14.
- PLAŠIL, Filip. Poznámky k článku „Odmítnutí dědictví s výhradou povinného dílu“. *Ad Notam*. 2017, roč. 23, č. 3, s. 18–22.
- TALANDA, Adam, PLAŠIL, Filip. Nezletilí a řízení o pozůstalosti. *Ad Notam*, 2022, roč. 28, č. 4, s. 16–22.

- TALANDA, Adam. Právo reprezentace po dědici neznámém a neznámého pobytu. *Ad Notam*, 2019, roč. 25, č. 2, s. 18–19.
- TALANDA, Adam. Právo reprezentace při odmítnutí dědictví s výhradou povinného dílu. *Právník*. 2019, roč. 158, č. 4, s. 406–428.

Judikatura

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 11. října 1929, sp. zn. R II 251/29.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. března 2001, sp. zn. 21 Cdo 1351/2000.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. dubna 2014, sp. zn. 21 Cdo 3400/2013.
- Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 24. ledna 2000, sp. zn. 18 Co 121/99.
- Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 31. ledna 1955, sp. zn. 13 Co 30/95.
- Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 30. srpna 1996, sp. zn. 24 Co 214/96.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. prosince 2009, sp. zn. 21 Cdo 4498/2008.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. května 2009, sp. zn. 21 Cdo 149/2008.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. května 2012, sp. zn. 21 Cdo 4391/2009.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. listopadu 2022, sp. zn. 24 Cdo 2882/2022.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. prosince 2011, sp. zn. 21 Cdo 2149/2009.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2018, sp. zn. 24 Cdo 2832/2018.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. května 2004, sp. zn. 30 Cdo 839/2003.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. září 2019, sp. zn. 24 Cdo 2262/2019.

Důvodová zpráva

- ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, 1119 s.

Právní předpisy

- Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský, ve znění císařského nařízení 69/1916 ř. z., účinného ke dni 1. ledna 1917.
- Vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném ke dni 31. března 1964.
- Zákon č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinnému ke dni 31. prosince 2013.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Internetové zdroje

- Důvodová zpráva k zákonu č. 192/2021 Sb. [online]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- *Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník z roku 1937* [online]. Digi.law.muni.cz. Dostupné z: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/7035>.

Ostatní zdroje

- Zpráva Nejvyššího soudu ČSR ze dne 5. listopadu 1975, sp. zn. Cpj 30/75.

Shrnutí

Tato diplomová práce se zabývá dvěma instituty dědického práva – odmítnutím dědictví a vzdáním se dědictví. Jedná se o právní jednání, které má dědic právo učinit po smrti zůstavitele. Diplomová práce se člení na 3 kapitoly. První kapitola je zaměřena na základní pojmy a zásady dědického práva. Druhá kapitola je věnována institutu odmítnutí dědictví, a to jak jeho historickému vývoji, tak současné právní úpravě a některým otázkám, které se při jeho aplikaci vyskytují. Třetí kapitola je věnována institutu vzdání se dědictví. Jelikož je tento institut v českém občanském zákoníku upraven nově, tato kapitola je zaměřena primárně na jeho současnou právní úpravu a na otázky, které se ohledně tohoto institutu mohou objevovat.

Abstract

This diploma thesis deals with two institutes of inheritance law – refusal of inheritance and relinquishment of inheritance. These are legal acts that the inheritor has the right to do after the death of the testator. The thesis is divided into 3 chapters. The first chapter is focused on the basic concepts and principles of inheritance law. The second chapter is dedicated to the institution of refusal of inheritance, both its historical development and current legal regulation and some issues that occur with its use. The third chapter is dedicated to the institution of relinquishment of inheritance. As this institute is newly regulated in the Czech Civil Code, this chapter is focused primarily on its current legal regulation and on questions that may occur regarding this institute.

Klíčová slova

Dědické právo, dědictví, dědic, zůstavitel, odmítnutí dědictví, odmítnutí dědictví s výhradou povinného dílu, právo reprezentace, vzdání se dědictví, občanský zákoník.

Keywords

Inheritance law, inheritance, inheritor, testator, refusal of inheritance, refusal of inheritance with respect of compulsory share, right of representation, relinquishment of inheritance, Civil Code.